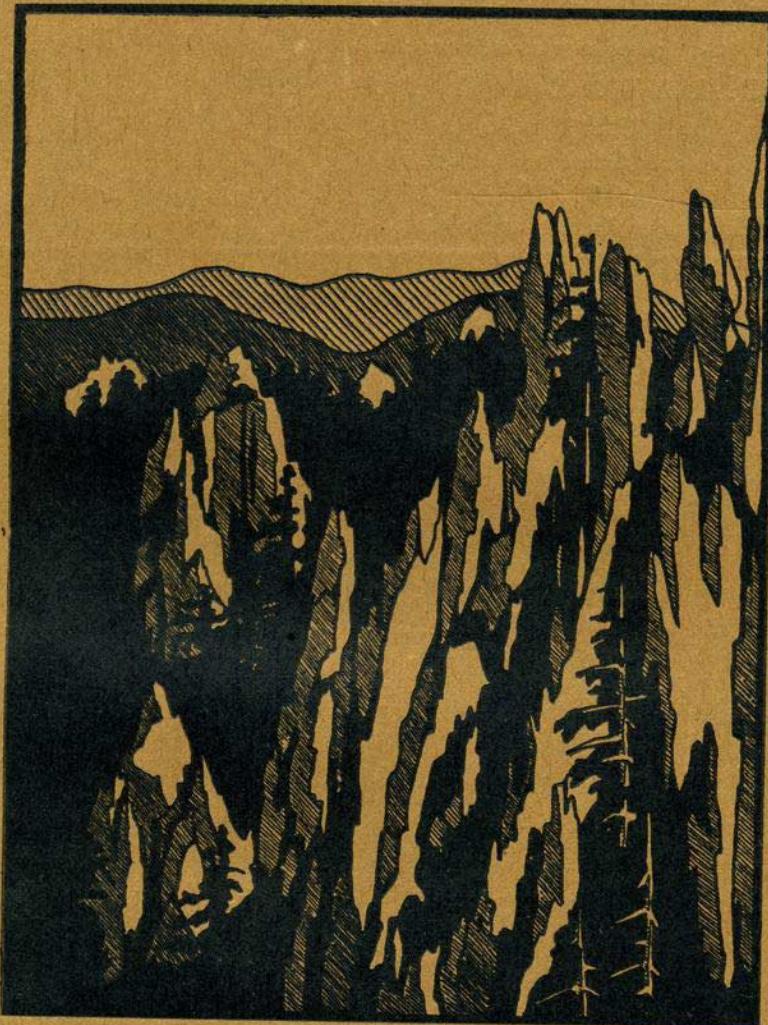

Poštarska plaćena u gotovom

H R V A T S K I
PLANINAR

GLASILO HRVATSKOGA PLANINARSKOGA DRUŠTVA

GOD. 1929.

BROJ 1.

PLANINARSKE CIPELE

Din 290.- 325.-

Članovi H. P. D. imadu 5% popusta

Veletrgovina cipele

Frković i Drug

Zagreb

Mesnička ulica 5

Ilica 40

Zahtjevajte ilustrovani cjenik

Monjac i Krušlin

gradjevno poduzeće

Sajmište 52

Telefon 49-14

Preuzima

sve u tu struku zasijecajuće radnje

SOBOSLIKAR I LIČILAC

V. ZENZ - ZAGREB

ILICA BR. 47

Obavlja sve povjerene mu poslove brzo i najsolidnije!

HRVATSKI PLANINAR

1929.

GODIŠTE XXV.

UREDNIK;

JOSIP PASARIĆ

IZDALO HRVATSKO PLANINARSKO DRUŠTVO U ZAGREBU

TISAK „TIPOGRAFIJA“ D. D. U ZAGREBU

SADRŽAJ

XXV. GODIŠTA — 1929.

I. ČLANCI.

1. *Girometta U.:* HPD »Mosor« na Biokovu planini VI (153), VII (184) i VIII (208).
2. *Dr. Krajač Ivan:* 1. Rab i zimski sport I (20). — 2. Narodne planine i Hrvati IV (85) i V (109). — 3. Turizam Velebitskog područja: I. Turistička područja VI (141). — II. Vidici Velebiti VII (169). — III. Turističko otvaranje Velebita IX (221). — 4. Predlog o uredenju Plitvičkih Jezera X (283).
3. *Kusijanović M.:* Močiljska pećina V (113).
4. *Dr. Mikačić Smiljana:* Planina i zdravje II (33), III (75), IV (88).
5. *Odell N.:* Na vrh Mount Everest (preveo J. Pasarić) II (43).
6. *Pasarić Josip:* 1. Dr. Ivan Krajač I (1), II (29) i III (61). — Na Mount Everestu. Predavanje Capt. Finch I (11). — 2. Tip bosanske planinarske kolibe V (122). — 3. Svečano otvorenje planinarske kuće na Gornjem Jelenju VI (162). — 4. Otvorenje nove planinarske kuće na Visočici VII (192). — 5. Proslava 40-godišnjice Sljemenske piramide VIII (213). — 6. Na Ivančici IX (234).
7. *Pavičić V.:* Od Dunava do Ohrida II (55), IV (103), VI (158).
8. *Poljak Josip:* 1. Cetina IV (96). — 2. Nove pećine u području Velike Paklenice VII (176) i VIII (197). — 3. Strogir i Turska Vrata X (253).
9. *Ružić Đuro:* Manita peć VI (149).
10. *Szabo Đuro:* Spomenici prošlosti Hrvatskoga Zagorja IX (226).
11. *Dr. Škorić Vladimir:* U zemljini plamenih kanjona III (69).
12. *Dr. Špiler Albert:* Ivančica VIII (204).
13. *Zobundžija Zvonimir:* Sokolanske Stijene VI (183).

II. GLAVNE SKUPŠTINE HPD-a.

1. *HPD podružnica »Visočica« u Gospicu* V (125). — 2. »Papuk« u Virovitici V (128). — 3. »Orjen« u Dubrovniku V (130). — 4. »Biokovo« (osnutak) u Makarskoj V (133). — 5. »Snežnik« u Krasici V (133). — 6. »Mosor« u Splitu V (134).
7. »Martinščak« u Karlovcu VI (155). — 8. »Oštrelj« u Zlataru VI (156). — 9. »Bilogora« u Bjelovaru VII (156). — 10. »Kalinik« u Križevcima VI (157). — 11. »Vinica« u Dugoj Resi VI (157). — 12. »Čaklovac« u Pakracu VI (157). — 13. »Runolist« u Lokvama VI (158). — 14. »Japetić« u Samoboru VII (186). — 15. »Jankovac« u Osijeku VII (187). — 16. »Bjelašnica« u Sarajevu VII (187). — 17. »Velebit« na Sušaku VII (189). — 18. »Ivančica« u Ivancu VII (191). — 19. »Strahinščica« u Krapini IX (246). — 20. »Zavižan« u Sv. Jurju IX (246). — 21. »Bilo« u Koprivnici IX (246). — 22. »Željezna Gora« u Čakovcu IX (247). — 23. »Zrin« u Petrinji IX (248). — 24. *Zapisnik glavne skupštine Hrvatskog Planinarskog Društva X* (256). — 25. HPD podružnica »Gvozd« u Sisku X (281). — »Biokovo« u Makarskoj X (282). — 27. »Moslavina« u Kutini X (283). — 28. »Ravna Gora« u Varaždinu X (283).

III. DRUŠTVENE VIJESTI.

Pristup i članarina I (25). — Noć na Velebitu I (26). — Braći planinarima-suradnicima »Hrvatskog Planinara« I (27). — Pogled na Rožanske Kukove I (28). — Boka Kotorska I (28). — Planinarska kuća u Gornjem Jelenju II (58). — Priprave za planinarsku kuću na Kleku II (58). — Omladinska sekcija HPD-a II (59). — Planinarska svadba II (59). — Biokovo II (60). — Predavanje dra. V. Škorića o Coloradu III (83). — Planinarsko sklonište na Malom Halanu III (82). — Sklonište u šumarskoj kući na Uzničkoj kosi na Mosoru III (82). — Pogled na Sastavke i pad Plitvice III (84). — Pakleno kraj Obruča III (84). — Pogodnosti članova HPD-a središnjice u Zagrebu i njegovih podružnica IV (105). — Glavne godišnje skupštine naših podružnica IV (106). — Lijep uspjeh planinarskih izložba u Virovitici i Koprivnici IV (106). — Nove podružnice HPD-a (»Orjen« u Dubrovniku i »Biokovo« u Makarskoj) IV (107). — Sklonište u Mrzloj Vodici IV (107). — Pogodnosti u svratištima IV (107). — Crni Padež (opis dra. I. Krajača) IV (107). — Prinosi podružnice »Martinščak« u Karlovcu za gradnju planinarskih kuća V (137). — Planinarska izložba u Koprivnici (Vladimir Blašković) V (138). — Na Ličkoj Plješivici po snijegu (E. Herrenstein) V (138). — Izlet iz Velike u Jankovac (R. K. Čavrlika) VI (166). — Zajednički izleti VI (167). — Nova podružnica »Rujnik« u Novom VI (167). — Nove investicije i popravci u »Tomislavovom domu« VI (167). — Sokolske Stijene (opis slika) VI (168). — Novi usponi u hrvatskim planinama VII (194). — Poziv etnografskog

muzeja članovima HPD-a VII (195). — Proslava 40-godišnjice Sljemenske piramide VII (195). — Tragična smrt bečkog planinara na Biokovu VII (195). — Nova planinarska kuća i željezna piramida na Ivančici VIII (217). — Izložba planinarskih fotografija na Sušaku VIII (217). — Planinarska koliba na Rožanskim Kukovima VIII (217). — Nova podružnica „Učka“ u Kastvu VIII (217). — Piramida i paviljon na Viktorovcu kraj Siska VIII (218). — Otkriće novih spilja na Plitvičkim Jezerima IX (248). — Piramida na Plješivici IX (249). — Popravak Mesićeve kuće na Japetiću IX (249). — Zahvala u ime Njegova Veličanstva Kralja HPD-u X (287). — Konstituiranje odbora X (287). — Paviljon i piramida na Viktorovcu kraj Siska X (288). — Koliba na Rožanskim Kukovima X (289). — Gradnja planinarskog doma na Mosoru X (289).

IV. PLANINARSKA KNJIŽEVNOST.

1. »Vodič po Velebitu od dra J. Poljaka VI (165). — 2. »Hochtourist« od dra. P. Kalteneggera VI (165). — 3. »Vodič po Velebitu« od dra. J. Poljaka predan u tisak X (290). — 4. »Močiljska pećina« od M. Kusijanovića X (290). 5. »Planina i zdravlje« od dr. Smiljane Mikačić X (290).

V. SLIKE I NACRTI.

1. Dr. Ivan Krajač I (1). — 2. Pogled na Rožanske Kukove. Foto: dr. I. Krajač I (7). — Capt. G. I. Finch I (12). — 4. Boka Kotorska. Foto: L. Griesbach I (23). — 5. Rab i zimski sport. Načrt: dr. I. Krajač I (23). — 6. Krajačeva kuća na Zavižanu. Foto: dr. I. Krajač II (35). — 7. Vrh Mount Everest. Foto Mr. Somervell II (36). — 8. Tomislavov dom na Medvednici II (37). — 9. Planinarska kuća na Obruču. Foto: L. Griesbach II (39). — 10. Načrt vrha Mount Everesta II (44). — 11. Korito istočnoga Rongbuk-ledenjaka II (47). — 12. Mount Everest sa Congorungom II (50). — 13. Mallory i Irvine polaze na posljednji uspon II (52). 14. Ogranak Biokova. Foto: L. Griesbach II (52). — 15. Pakleno kraj Obruča. Foto: L. Griesbach III (64). — 16. Hircova kuća na Bijelim Stijenama. Foto: S. Hitzthaler. — 17. Grand Canyon u Coloradu III (70). — 18. Bryce Canyon u Coloradu III (73). — 19. Koliba na Rožanskim Kukovima III (79). — 20. Plitvička Jezera u zimi: Sastavci i pad Plitvice. Foto: Postružnik III (50). — 21. Kanjon Cetine ispod Radmanova mlinu. Foto: dr. J. Poljak IV (88). — 22. Načrt planinarskog doma na Visočici IV (89). — 23. Planinarska kuća na Gornjem Jelenju. Foto: M. Malnar IV (91). — 24. Načrt planinarskog doma na Mosoru IV (94). — 25. Dolina Cetine ispod sela Tomaševića IV (97). — 26. Prodor Cetine kod Omiša IV (100). Foto: dr. J. Poljak. — 27. Crni Padež. Foto: dr. I. Krajač IV (104). — 28. Načrt Močiljske pećine. Izradio M. Kusijanović V (114). — 29. Skupina prvih siga V (116). — 30. Kapela Sv. Vlaha V (117). 31. Stupovi čovječe visine V (117). Foto: Sokolsko društvo (Dubrovnik). — 32. Sige u galeriji. Foto: J. Toth (Dubrovnik) V (118). — 33. Restauracija. Foto: J. Toth (Dubrovnik) V (119). — 34. Skupina siga i kaskata. Foto: Sokolsko društvo (Dubrovnik) V (132). — 35. Planinari »Orjena« u Močilskoj pećini. Foto: Tošović (Dubrovnik) V (120). — 36.—39. Načrti planinarske kolibe na Treskavici V (123). 40.—41. Sokolanske Stijene. Foto: Zv. Zobundžija VI (146 i 163). — 42.—43. Manita peć. Foto: Đuro Ružić VI (151 i 162). — 44. Pogled s Biokova prema Mosoru i Splitu. Foto: Girometta VII (174). — 45.—47. Manita peć. Foto: dr. J. Poljak VII (179, 181 i 190). — 48. Pećina Veli Sklop. Foto: dr. J. Poljak VIII (199). 49.—50. Pećina Jama Vodarica. Foto: dr. J. Poljak VIII (200 i 201). — 52. i 53. Mali i veliki Vošac. — Stijena velikog Vošca. Foto: J. Monjac VIII (209 i 210). Foto: Ritzoffy. — 58.—60. Ruševine Cesagrada. — Veliki Tabor. — Novi Dvori. Foto: Gj. Szabo. — 61. Rimski zdenac. Foto: Standl. — 62. Drvena piramida. — 63. Pasarićeva kuća. Foto: V. Stahuljak. — 64. Željezna piramida. Foto: Griesbach Foto: Girometta VIII (211 i 212). — 55. Pogled na Ivančicu sa sjeverne strane VIII (216). — 56.—57. Pogled na Ivančicu iz Zlatara. — Ruševine Belec-grada. Foto: Ritzoffy. — 58.—60. Ruševine Cesagrada. — Veliki Tabor. — Novi Dvori. Foto: Gj. Szabo. — 61. Rimski zdenac. Foto: Standl. — 62. Drvena piramida. — 63. Pasarićeva kuća. Foto: V. Stahuljak. — 64. Željezna piramida. Foto: Griesbach IX. — 65.—67. Strogir i Turska Vrata. Foto: dr. J. Poljak X.

VI. MARKACIJE.

1. Novotnijev put na Medvednicu II (59). — 2. Označivanje planinarskih putova III (83). — 3. Markacija Medvedak—Crikvenica V (140). — 4. Obnovljena markacija od Oltara na Zavižan VIII (218). — 5. Nove markacije na Ivančici IX (244). — 6. Novi planinarski put Rudopolje—Plitvička Jezera IX (249). — 7. Nove markacije u Samoborskim gorama IX (249). — 8. Obnovljene markacije na Snježnik i Vel. Drgomalj IX (250).

PRILOG BR. 8.

Sljemenska piramida. Spomenspis HPD-a o proslavi 40-godišnjice željezne piramide 1889.—1929. Sastavio J. Pasarić (sa 7 slika; 16. strana).

HRVATSKI PLANINAR

GLASILO HRVATSKOG PLANINARSKOG DRUŠTVA

BROJ 1.

SIJEČANJ 1929.

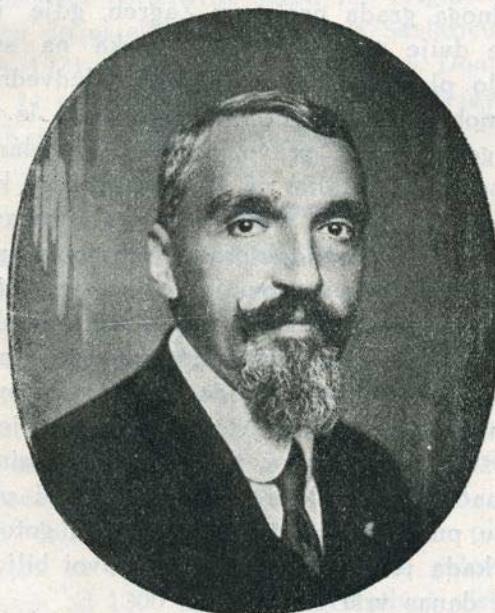
GOD XXV.

Prof. J. PASARIĆ:

ZAGREB

DR. IVAN KRAJAČ

U Senju kamenome, gradu silovite bure i čuvene uskočke ruke, u tom gniezdu Krste Frankopana, Pavla Rittera Vitezovića, Silvija Kranjčevića, Vjenceslava Novaka i tolikoga broja drugih

Dr. IVAN KRAJAČ

umova, kolikim nijedan drugi hrvatski grad osim Dubrovnika nije obdario književnost hrvatsku, — ugledao je svjetlo svijeta 15. XI. 1877. Ivan Krajač, koji se svojim rijetkim duševnim sposobnostima, svestranom naobrazbom i intenzivnim kulturnim radom vinuo u prve redove naših javnih radnika i prosvjetnih lučonoša, te je napose na planinarskoj njivi usjekao duboku brazdu, tako, da se s pravom smatra ideologom i reformatorom hrvatskoga planinarstva. Odnjihan i uzrastao na podnožju burnoga Vratnika i vrletnog Orlova gniezda, na pogledu plavoga Jadrana, klisurastog Krka, koji je u

cik rujne zore divniji od Caprija i Amalfija, pa suroga gorostasa Velebita, zavolio je već u ranoj mladosti prirodne krasote svoga rodnoga kraja i ostao toj ljubavi nepokolebivo vjeran sve do današnjih dana.

Naša poslovica veli: Iz jutra se vidi, kakav će dan biti, a o njemu ide priča po Senju, da je već u ranoj dobi, kad je iz pučke škole stupio u nižu gimnaziju, počeo izvoditi ili sam ili sa svojim drugovima samostalne izlete i uspone u okolini Senja i u Senjskoj Dragi, koja je kao neko predvorje kršnoga Velebita vrlo podesna za vježbe planinarskoga podmlatka. U nižoj gimnaziji obišao je Senjsko Bilo, a u višoj je pravio prve zimske uspone na Senjsko Bilo i posjetio vrh Ivančice. Poslije mature uspeo se je iz Resine u Napuljskom zalivu na Vezuv. A kad je poslije svršene niže gimnazije iz rodnoga grada prešao u Zagreb, gdje je svršio višu gimnaziju i prve dvije godine pravnih nauka na sveučilištu, nastavio je omiljelo planinarenje po pitomoj Medvednici i ubavom Jastrebarsko-Samoborskom gorju. Isto tako je i iz Beča, gdje je treće i četvrte godine učio pravo, zalazio na planine u okolini bečkoj i uspeo se među ostalim na Hochschneeberg kod Puchberga. Uz knjigu bila mu je planina najmilija briga i zabava. Pošto je u Zagrebu promoviran na čast doktora i stupio u pravnu praksu, koju je započeo u Zagrebu, a dovršio u Karlovcu, stao se povoditi za mladim Englezima, kojih odgoj mu je u mnogom služio kao uzor, pa bi vrijeme odmora i praznika obično provodio na putovanju i izletima po domovini i tuđini. A da mu to putovanje bude što korisnije i spremanje za životno zvanje što potpunije, izučio je već u mladosti više živilih tuđih jezika, tako da govori osim materinskoga hrvatskoga njemački, francuski i talijanski, čita i piše engleski, a čita ruski. Ta su putovanja postala još češća i gotovo redovita od jeseni g. 1907., kada je postao odvjetnik i javni bilježnik u Jastrebarskom, gdje i danas vrši to zvanje.

Putovanja i planinarski usponi

Na tim putovanjima upoznao je osim banske Hrvatske mnoge krajeve naše države, tako među ostalima Dalmaciju s Bokom Kotorskom, Pulu, Trst, Sarajevo, Ljubljano i Beograd, a u novije vrijeme i Srbiju, Makedoniju i Vojvodinu, te se u tom pogledu može takmiti sa našim rekordnim putnicima Dragutinom Hircom i Vjekoslavom Novotnim. U tuđini je pohodio ove gradove: Prag, Beč, Budimpeštu, Graz, Salzburg, Innsbruck, München, Berlin, Veneciju, Rim, Napulj, Paris i London, pa ponovno prošao cijelu Švicarsku, gdje je na Ženevskom jezeru proboravio 9 mjeseci.

Od hrvatskih planina obišao je Medvednicu, Jastrebarsko-Samoborsko gorje, Žumberačke planine, Gorski Kotar, Risnjak, Veliku Kapelu i kroz više godina Velebit, napose sjeverni i srednji, pak ponovo Dinaru sa Troglavom.

Od srpskih je planina g. 1926. planinarski istražio i opisao u »Hrv. Planinaru« (g. 1926. i 1927.) Rtanj (1566 m), Midžor (2186 m), Šar-Planinu (2702 m), Kajmakčalan (2521), velika makedonska jezera, Prespansko i Ohridsko, s prikazom »Ostataka pretkršćanskih narodnih običaja u Makedoniji«.

Od slovenskih planina izveo je uspone na Kranjski Snježnik (sa jednodnevnim silazom sa Poljica kroz Gorski Kotar mimo Škrbine, Platka, Grobničkog polja na Sušak), Karavanke, Julske i Savinjske Alpe, među ostalima i na Ojstricu iz Kamnika, Mrzlu Goru; na Kočnu, Dolsku Škrbinu i Grintavec iz Češke kuće; zatim na Prisojnik po Konsul-Vetterovoj stazi; na Triglav i na Rjovinu po zapadnoj stijeni do usjekline u hrptu; na Škrlasticu početkom druge polovine rujna 1921. s povratkom u Aljažev Dom u Vratima po magli i kiši u 11 sati noću, pak na Razor iz Erjavčeve kuće s prelazom preko Kriških poda u Aljažev Dom.

Planinarski prvijenac

Od tih uspona književno je obradio jedino onaj na Ojstrici u »Planinarskom Vjesniku« ilustriranoga »Vijenca« (g. 1913., br. 12.). Iako je to njegov planinarski prvijenac, ipak taj kratki i jezgroviti opis odaje gotova i vješta planinarskog pisca, koji je ne samo mnogo toga video i čitao, nego i potpuno izradio vlastite nazore i poglede na alpinizam. U njem su kao u jezgri sadržane sve glavne odlike njegovih kasnijih planinarskih proizvoda. Značajan je već sam početak, u kojem ovako pregnantno i plastično prikazuje osebujni oblik i položaj ove impozantne planine: »Ogromna kamena piramida sa sjeverne strane ruši se gotovo okomito nepristupnom stijenom od 1300 do 1400 m relativne visine nad dolinskim tlom, zatvarajući tako alpske doline: istočnu, Robanov kot, i zapadnu, glasovitu Logarovu dolinu. Sa istočne strane drži se manjih istočnih vrhova preko male visoravni Korošice. S južne strane ruši se prema Beloj dolini, a sa zapadne strane hvata se preko visokog rastrgnanog alpinskog sedla Škarje (2127 m) susjedne gromade Planjave. Sa sjeverne strane prikazuje se kao divlji a veličajni alpski vrh, dok joj istočni i južni bok podsjeća na naš krš, samo u povećanom izdanju.«

A evo, kako biranim riječima oštroidna pjesnika i planinarskog idealista pred oči čitalaca dočarava dalekosežan i veličajan vidik sa vrha Ojstrice: »Doista, pukao je sa vrha u onom moru

jutarnje svjetlosti jedan od najljepših poznatih mi pogleda. Prema istoku a napose jugu je značajka pogleda njegova opširnost — seže za vedrog dana ča u Hrvatsku i Ugarsku. Prema sjeveru, gdje horizont zatvaraju Karavanke sa Košutom i prema zapadu, gdje horizont zatvaraju Julske Alpe sa Triglavom, pogled je naprsto čaroban.

Kao krajobraz iz priče, kao san.

Prema sjeveru doline: Robanov i Matkov kot, a među njima najljepša među lijepima: Logarova dolina.

U njoj duboko, čini se gotovo okomito pod nama: pašnjaci kao razastrti cílimovi, kuće kao sitne igračke postavljene za dekoraciju, putovi i točila sa bregova kao ornamenti, a sve u onoj rasvjeti tako lijepo, nježno i sitno, da se čovjek nagledati ne može.

Na zapadu pak kontrast: stijene goleme, divlje, okomite, rastegane, jakih impozantnih kontura, između njih pjesak u točilima sve u silnim dimenzijama, bijel kao od alabastra, sa snježištima, koja sjaju kao zrcalca, i sa srebrnim oblacima, koji obilaze vrhove, a među svim tim kao oaza zeleni pašnjaci i šumica Okrešlja sa srebrenastim drvenim krovom Frischaufova doma SPD, pa ispod toga sitni srebropjeni slap djevičanske vode Savinje, dajući svojim nepretencioznim šumom iz daljine ovoj grandioznoj slici nadopunu za uho onijemljenog posmatrača.

Neposredni okvir slici daju s jugozapada golo i silno stijenje gromadne Planjave, sa sjevera kao zid strma Mrzla gora, a sa zapada glavni sklop Savinjskih Alpa kao masiv golemog kamenog zuba, što ga je mati zemlja prema oblacima okrenula, pa na njem gotovo u polukrugu poredala: kralja Grintavca, Kočnu, vitku Skutu, Rinku itd., sve vrhove oko 2500 m apsolutne visine.

Gledajući ovu riznicu ljepota i snage postaje jasno, zašto ljudi iz nizina dolaze, pokorno stupaju pod okrilje svemoćne majke Prirode, prisluškuju kucaju njenog bila, vlastiti život izvrgavaju pogibli, da mogu nesmetano pitи sa vrela ljepote, na mijeni tisućljeća u borbi vazdašnjih životnih sila prisustvujući i sami na časak vječitom stvaranju...«

Taj upravo klasični planinarski opis završuje ovim zanosnim riječima:

»Nama je ostao (uspon na Ojstricu) nezaboravan i jednom od najljepših i najčišćih uspomena.«

Usponi u tudini

Od v a n j s k i h tura obavio je dr. I. Krajač ove uspone: u Italiji na Vezuv iz Resine i u Bavarskoj zimi na skijama na bregove u okolini Schliersee; u Švicarskoj (pješice) na vidikovac Monte

San Salvatore kod Lugana; zimi na skijama po više puta na Mont Cubli (1192 m), Mont Folly (oko 1650 m), Mont Molard (1755 m), Rochers de Naye (2045 m pješice), sam na Cap au Moine (1946 m, penjačka partija), sve kod Montreuxa; na Grammont (2175 m) iz Vouvrya preko Lac Tannaya; sa postaje Fontana preko Les Plans penjački uspon na Grand Moeveran 3061 m (od 10 sati u jutru do 12½ u noći) sa silazom natrag na noćiste u Les Plans; iz Les Plans noću po nevremenu preko Col d' Essets (2039 m) na Anzeidaz (1896 m), odatle slijedeći dan sjevernom stijenom (svježa poleđica) na Diableret (3222 m). Pješke je prošao cijelu dolinu Nicolai od Viege-a do Zermatta i od Zermatta na Gornergrat (razgledište 3019 m). Iz Zermatta se uspeo na Lychenbretter (3000 m), gdje je nočio. Odatle je krenuo Theodalgletscherom oko na vrh Breithorna (4171). Iz Bourg St. Pierre uspeo se na Veliki Sv. Bernard (2467 m), s kojega je sišao preko Col de Dronaz (oko 2750 m) u Val Ferret. U švicarskom dijelu Mont Blanc skupine: iz Praz de Fort (Val Ferret) uspeo se sam na Saleinaz ledenjak do Saleinaz kolibe (2691 m), gdje je nočio; a onda sa vodičem na Grand Fourche (3610 m), sa kojega je sišao kroz Fenêtre de Saleinaz (3264 m) preko Plateau du Trient (najveće švicarsko zaledeno snježište (Firnbecken) na kolibu Julien Dupuis (3119 m), odakle je dalje sam krenuo ledenjakom d' Orny sve dolje u Orsières.

Taj uspon iz kolibe Saleinaz na Grand Fourche pa preko Plateau du Trient sa silazom u Orsières pripada među njegove najduže ture. — Obišao je i znameniti alpinski sklop Jungfrau i uspeo se sa postaje Jungfraujoch preko Rottal-sedla do pod vrh Jungfrau (4167 m). Ali dosada nije dr. I. Krajač u javnosti priopćio opisa ni o jednoj od ovdje spomenutih vanjskih tura.

Prilikom tih uspona doživio je životu pogibeljne incidente, koji su sretno svršili. Prelazeći od Sv. Bernharda u Col de Dronaz, htio je strminom, koja je bila zaledena, skratiti put, pa se je odskliznuo i naglavce jurio kojih stotinjak metara po strmom ledu prema razdrtim stijenama; ali mu je uspjelo jošte za vremena zaustaviti se nakon ponovnih pokušaja s pomoću cepina.

Drugi put na noćnom putu iz Les Plans preko Col d' Essets do Anzeindaz-kolibe upao je sa vodičem u takovo alpinsko nevrijeme, da su svaki za sebe bili prisiljeni hodati uz udare gromova, koji su udarali u stijene i tlo na sve strane oko njih.

Ozbiljnu nezgodu doživio je sam na Križkoj Stijeni u ⅔ njene visine odmah poslije rata, kada je kamen, za koji se je desnom rukom uhvatio, popustio i stropoštao se na snježište pod stijenom, a dra. Krajača je izbacio iz stijene i on je ostao visjeti na željez-

nom klinu na samoj lijevoj ruci sa nogama u zraku i ledima prema stijeni.

God. 1924. izveli su polovinom kolovoza dr. Krajač i njegova supruga sa vodičem uspon iz Zermatta na Untergabelhorn po novom snijegu; u gornjem dijelu to je relativno teža penjačka tura. Iz Zermatta išli su ravno na vrh i odmah natrag. To je bila training-partija za Matterhorn, ali do uspona na Matterhorn nije došlo, jer je bio zapao visok snijeg na njem.

U g. 1926., u prvoj polovini siječnja, bili su na skijama na hrptu brijege Muottas Muraigl u Engadinu do visine od 2800 m; to je inače lagana partija, jer je hotel uporište. Više se nisu ufalili radi lavina.

Uspon na Monte Rosa

U g. 1924. (od 5.—9. VIII.) poduzeo je dr. I. Krajač sa svojom suprugom, koja je isto tako vrsna planinarka, vrlo zanimljiv i prilično naporan uspon na Monte Rosa na međi Švicarske i Italije, koja je sa najvišim vrhovima Punta Gnifetti (4561 m), Zumstein Spitze (4633 m) i Dufour Spitze (4635 m) po visini druga planina u Evropi, jer najviši njen vrh Dufour-Spitze je samo za 175 m absolutne visine niži od vrha Montblanca.

Taj su uspon izveli s južne talijanske strane s prilazom iz Milana (5. VIII.) željeznicom do Varallo Sessia i dalje autobusom do alpinskog sela Alagne na podnožju Monte Rose. Odavle su pošli pješice bez vodiča do hotela na Col d'Olen (2865 m) i na vrh Corno del Comoscio (3026 m). Sutradan (7. VIII.) uzeli su vodiča i uspeli se do kolibe Gnifetti (3647 m), gdje su ostali na konaku, a rano drugog jutra (8. VIII.) nastave uspon sa vodičem po ledu i snijegu na vrh Punta Gnifetti u kolibu kraljice Margerite (4561 m). Taj dio uspona (914 m) je najteži, jer vodi nagnutim rubom Lys ledenjaka i pokraj zloglasnog Lyskamma (4233 m), sa kojega na stranu Lys ledenjaka strše silne mase oleđenih snježnih streha (Wächte) kao ogromni zubovi i kljove i na kojem su u prošlom stoljeću zaglavile dvije partije planinara zajedno sa vodičima. Opis toga opasnog mjesta završuje dr. I. Krajač ovim značajnim riječima: »A ipak je sve bilo tako vanredno lijepo i zamamno, opijalo je svojom ljepotom i veličanstvom dušu čovjeka, potiskivalo hladni razbor i osjećaj pogibli; vuklo, privlačilo čovjeka k sebi dalje i dalje, sve više i više k visu zamarnog čistog bijelog brijege, koji se u eternom zraku kupa u bezmjernom svijetlu, sve čarobno nedoljivo privlači čovjeka — u nenadanu naglu smrt za slučaj najmanje nepomišljenosti.«

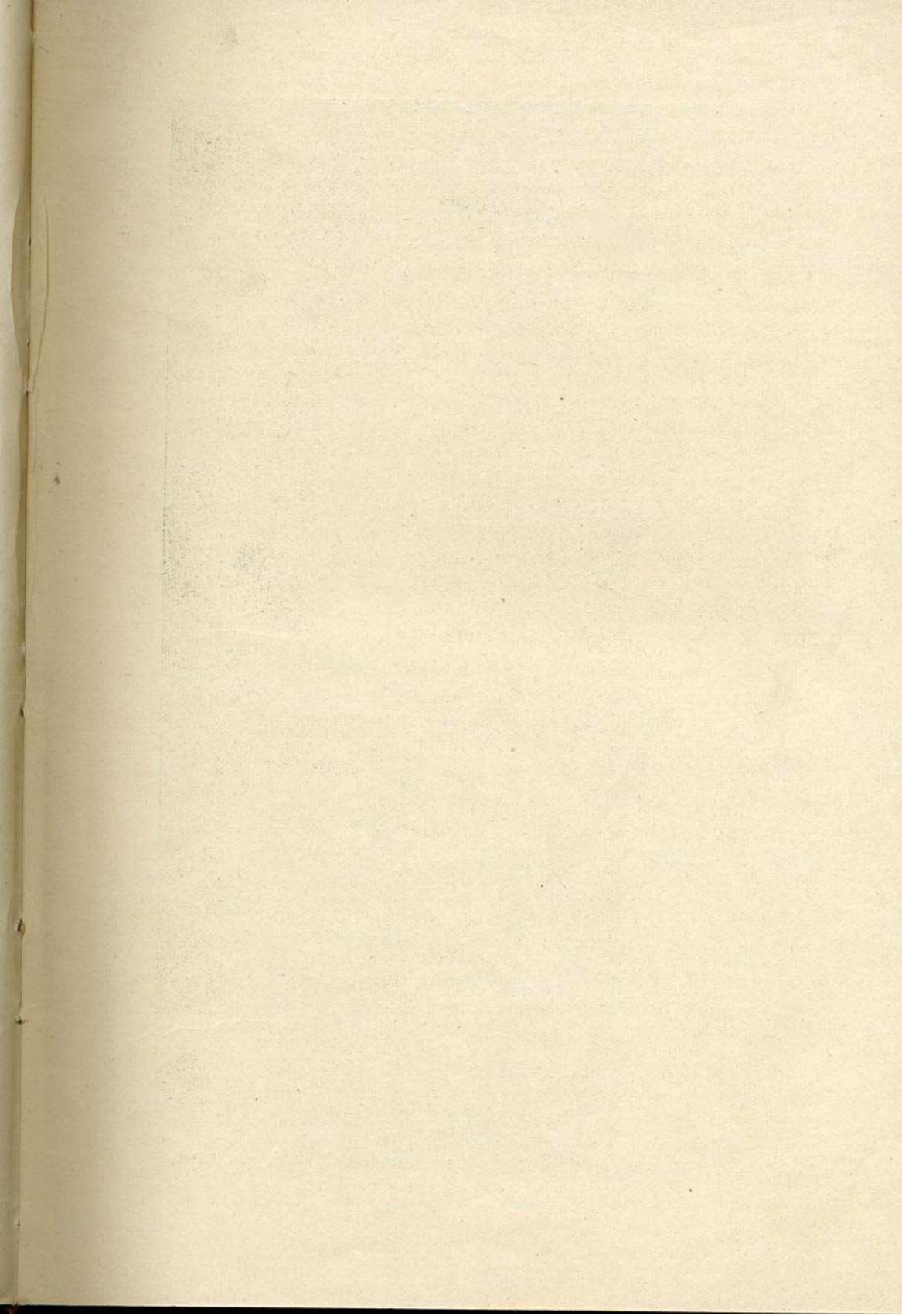

Foto: Dr. I. Krajač.

POGLED NA ROŽANSKE KUKOVE

Kad su se primakli podnožju piramide, na kojoj stoji koliba, zahvati ih ciča zima, koja sa vjetrom prodire kroz odijelo, te se noge i prsti na rukama ukočuju. Nenadano i naglo ih stao ostavljati dah, te su morali svakih par koraka stajati, da se uzmognu nadihati rijetkoga zraka. Taj kratki uspon do kolibe na piramidi više ih umorio nego cijeli uspon do plateaua pod kolibom. Pošto su se ugrijali i okrijepili u kolibi kraljice Margerite (C. A. I.) i razgledali veličanstvenu alpinsku panoramu, skoro su se spremili za povratak, koji su izveli još prije podne istim pravcem najprije do kolibe Gnifetti (oko 1.45 časa hoda), a poslije podne dalje na konak u kolibu na Col d' Olen (oko 3 sata hoda). Ako se uzme na um, da je njihov uspon od 914 m od kolibe Gnifetti do na vrh Punta Gnifetti u kolibu kraljice Margerite trajao 3.45 sata, dok mu Bädecker daje 4 sata, a dr. Zunft pače 5 sati; a da su za silaz od 1696 m trebali samo 4.45 sata, pa da su na tom putu prošli bez gorske bolesti, koja je gotovo običajan pojav na tolikim visinama: valja priznati, da je to vanredan planinarski uspjeh, jer su 2610 m uspona i silaza prevallili po strmim ledenjacima i vrletrnim klisurama u jednom danu za ciglih 8 sati. Petoga dana (9. VIII.) siđoše na zapadnu stranu u Pont Sant Martin u Aosta dolini i odavle željeznicom natrag u Milan. Vrlo instruktivni i upravo majstorski opis toga uspješnoga uspona priopćio je dr. I. Krajač u »Hrvatskom Planinaru« (g. 1925., br. 5.—8.).

Prvi usponi i otkrića

Dr. I. Krajač izveo je dosad ove prve uspone:

I. U Sjevernom Velebitu: 1. na (dolnje) Rožanske Kukove, koji tvore južni kameni dio gorskog sklopa Sjevernog Velebita od Lubenskih vrata (1474 m) zapadno prema moru i između Zavižana i Alana. To je najzanimljivije područje Velebita uopće i prirodna znamenitost prvoga reda, neka vrst Bijelih Stijena, koje Rožanski Kukovi znatno nadvisuju ne samo visinom, jer im se ova kreće iznad 1600 m, nego i bogatstvom oblika i samoniklom osebujušću planinske prirode. To je vanredno divlji i romantični visoki prirodni park, koji sastoji od okomitih stijena najbizarnijih oblika i crnogorice, a koji je do sada bio radi teškoće terena gotovo nepristupačan. Prvi opis o otkriću tih kukova priopćio je dr. I. Krajač još g. 1922. u »Hrvatskom Planinaru« (br. 4.), a drugi nakon ponovnih svojih uspona na njihove vrhove u 2. broju ovogodišnjeg »Svijeta« sa tri vrlo uspjela fotografksa snimka. Osim toga dr. I. Krajač je dao inicijativu za gradnju planinarske kolibe HPD-a u sredini tih kukova, da se tako omogući pohađanje toga novog planinarskog eldorada na Velebitu i našoj omladini pruži prilika za

vrlo zanimljive, djelomice penjačke uspone na Gromovaču (1675 m), Vratarski Kuk (1678 m) nad Lubenskim vratima i gotovo okomite kukove Varnjače i Crikvene i dr. Koliba se gradi u prvom redu potporom oblasne samouprave zagrebačke i doprinosom HPD-a središnjice u Zagrebu, te će se otvoriti početkom ljetne sezone.

Među Rožanskim Kukovima obavio je ove planinarske prve uspone: vrh 1595 m južno od Gornjeg Zavižana, vrh 1606 m sjeverno-zapadno od Vratarskog Kuka (zimi), Hircov Kuk jugo-zapadno od nove HPD planinarske kolibe pod Pasarićevim Kukom (Rožanski Kukovi), Crikvena, Varnjača i Krajačev Kuk blizu 1700 m sjeverno od Golog vrha (sjeverno od Vel. Alana).

Usponom na razne vrhunce Sjev. Velebita i pokusom sravnjivanja visine s pomoću vodoravne plohe i klinometra opazio je, da je jugo-zapadno od Vratarskog Kuka jedan još viši vrh, koji na specijalnoj karti nije označen, a niti na karti 1 : 25.000 sekcija 5054/₃, a sačinjava zapadnu najvišu glavicu onoga transverzalnoga kamenog hrpta, čija istočna najviša glavica nosi na specijalnoj karti ime Vratački Kuk sa 1614, a svi su u Rožanskim Kukovima. Pokušao je nekoliko puta kroz dvije godine raznim pravcima do njega doprijeti sa sjeverne strane, ali je morao odustati, jer se to ne da u jednom danu izvesti iz Zavižanske kuće. Stoga je pokušao uspon od Vel. Alana i tu je relativno laganom, ali interesantnom penjačkom turom uspio, da se po njegovoj zapadnoj stijeni popne na vrh, koji nije imao nikakvog trigonometričkog znaka, pa je zato postavio na njegovo tjeme kamenu piramidu, nazvavši ga Krajačev Kuk, i ustanovio, da da ima visinu između 1690 i 1700 i prema tome da je valjda drugi po visini vrh u Sjevernom Velebitu.

2. Na istočni vrh Velikog Kozjaka, pri čem je konstatirao, da je za desetak metara viši od središnjeg vrha, kojemu su vojni mjeraci označili visinu sa 1620 m, pa da prema tomu visina Velikog Kozjaka na bivšim vojnim kartama nije ispravna.

3. Na prvi istočni Kuk do Lubenskih Vrata. — Oba ova prva uspona opisao je potanko u članku »Na Velebitu« g. 1922. u »Hrv. Planinaru« (br. 5., 6. i 7.).

II. Na Bijelim Stijenama izveo je ove prve uspone: 1. na dviye stijene, koje sa sjevera zatvaraju drugi sjeverni vrtić sjeverno-zapadno od sedla Bijelih Stijena; 2. na sjeverni dio Bijelih Stijena sa zapadne strane.

III. Na dva vrha Samarskih Stijena. O potonjim usponima nije dosad u javnosti priopćio opisa; ali dr. Miroslav Hirtz u svom članku »Samarske Stijene« u 6. br. »Hrv. Planinara« g. 1927. bi-

lježi, da je na vrhu jedne osamljene stijene našao zapis dra. Krajača.

Prve zimske uspone na skijama je obavio: na Jadičevu Plan (u siječnju) 1417 m u Senjskom Bilu, na vrh Zavižanske Kose u siječnju (Vučjak) 1645 m iz Oltara sa povratkom na noćiste na Oltare (danas стоји под vrhom HPD planinarska kuća Krajačeva zvana); zimi u siječnju od vrha Zavižanske Kose preko zaselka Turine hrptom Senjskog Bila na Vratnik; na Bitoraj, na Japetić, Okićku Plešivicu i na Skradski vrh.

Prvi zimski uspon na skijama izveo je na snijegom i ledom pokrivenim vrh Rišnjaka u početku siječnja g. 1912. sa drugom dr. T. iz Delnica, pa su u Smrekovcu sproveli dvije noći. Vraćajući se s vrha u Crni lug izvršili su samaričansko djelo, izbavivši iz smrtne opasnosti jednoga šumskoga radnika, koga je zahvatila kod vučenja po strmini velika klada i prignječila mu jednu nogu i ruku. Izvukloše ga ispod klade i pružiše mu prvu pomoć, pa ga s pomoću prizvanih radnika i lugara otpremiše na nosilima u Crni lug, gdje je uz liječničku pomoć s vremenom prebolio.

Iz Zavižanske kuće izveo je prve zimske uspone (u siječnju 1928.) na Veliki Zavižan, Zavižanski Pivčevac, Velebitsku Plješivicu i Vratarski Kuk. Kod te je zgode ustanovio, da se sa vrha Vučjaka otrag Zavižanske kuće za lijepog zimskog dana vidi preko Jadranskog mora Etrurski i Rimski Apenin i Alpe u smjeru Visokih Tura; prema izmjenom kutu čini se sklop Grossglocknera i Grossvenedigera. Za isto tako zmiskoga uspona na Kuk 1606 m sjevero-zapadno od Vratarskog Kuka lijepo se vidjela Dinara i dio sklopa Troglava.

Ovdje treba spomenuti, da je g. 1922. u pratnji planinara dra. Hilda otkrio nalazište runolista na jednom od vrhova Sjevernoga Velebita, a u novije vrijeme još na dva tri druga vrhunca; ali se ta nalazišta ne mogu poimence javno spomenuti u interesu njihove zaštite od grabeža planinskih vandalčića.

HPD treba da dru. I. Krajaču zahvali još jedno važno otkriće na Sjevernom Velebitu. On je prvi zasnovao i pokrenuo misao o gradnji planinarske kuće na tom dijelu Velebita, pa je u vidu toga cilja već g. 1911. sagradio u društvu sa svojom braćom Franjom i sada pokojnim Delimirom i Konradom Nabršnjigom planinarsku kolibu pod Jadičevom Plani na Senjskom Bilu u visini od oko 1110 m, da se tako stvori prva planinarska etapa i polazna točka za prelaz na Sjeverni Velebit. U prvom broju novog »Hrv. Planinara« g. 1914. je programatski člančić dra. Krajača, medju inim i o potrebi planinarske kolibe na sjevernom Velebitu sa morske strane u okolini Zavižana. A kada se g. 1922. počelo ozbiljno ra-

diti na ostvarenju te osnove, dr. I. Krajač je kao tadašnji predsjednik HPD-a nakon višekratnog pohoda na Sjeverni Velebit otkrio, da je najzgodnije mjesto za tu prvu planinarsku kuću na Zavižanskoj kosi na podnožju glavice Vučjaka (1645 m), jer leži na primjernoj visini od po prilici 1600 m, zaštićeno je od prevelikog vjetra i snijega sa sjevera i sjevero-istoka, lako je pristupačno ljeti i zimi s morske strane, a uz to se s njega pruža vanredan pogled na more s otocima i Istru, a s kopnene strane na Velebit, Dinaru i bosanske planine. Izbor toga mjesta uspješno je branio u članku »Zavižanska i rajinačka planinarska koliba« (»Hrv. Planinar« g. 1926., br. 8.), kada su neki drugi planinari iznijeli predlog, da se ta kuća gradi na Jezerima u blizini Rajinca (1699 m) kraj puta, što vodi iz Krasna na Alan i dalje u primorje. A kada se ta kuća na tom mjestu doista i sagradila i 15. VIII. g. 1927. svečano otvorila, prvotna zamisao dra. I. Krajača slavila je slavlje, jer su se svi planinari složili u sudu, da je to najpodesnije mjesto za prvu planinarsku kuću na Sjevernom Velebitu.

Usponi na planine u Srbiji

Njegovi uzlazi na Rtanj, Midžor, Šar-planinu i Kajmakčalan u Srbiji ne mogu se, dakako, ubrojiti u prve planinske uspone. Ali ako se uzme u obzir, da je dr. I. Krajač u tim detaljnim opisima na osnovu ne samo opsežnog teoretskog znanja i dugogodišnjeg iskustva, nego i oštrog opažanja na licu mjesta i pomognog ispitivanja domaćih ljudi vjerno prikazao geografske, kulturne, etnografske, ekonomске, klimatske i napose turističke prilike i pružio punu pregršt uputa za reforme i organizaciju prometa stranaca i za gradnju planinarskih kuća na podesnim mjestima: treba priznati, da su to u našoj zajedničkoj planinarskoj književnosti prva otkrića i stručno planinarska opažanja o spomenutim srpskim planinama. Tako se on na Šar-planini nije zadovoljio time, da se popne samo na najistočniji vrh Ljuboten (za koji je od okolnih pučana doznao, da ga zovu »Ljubotrn«), kako to obično čine i domaći i strani planinari, pa da na osnovu najnovijih mjerenja razbijje krivo mišljenje, da je to najviši vrh Šar-planine (koje je među ostalim izraženo i u novom izdanju češkoga »Naučnog Slovnika«, gdje mu se visina iskazuje sa preko 3000 m, kao da je to najviša gora na Balkanu). Jer Ljuboten prema gornjim mjerenjima broji tek 2496 m, dok srednji vrh Bistra ima visinu od 2640 m, a najzapadniji vrh Turčin Planine (koji navodno domaći ljudi zovu »Džinibeg«) iskazuje visinu sa 2702 m. Dr. I. Krajač, sišavši sa Ljubotena na sedlo, nastavio je put hrptom Šar-planine prema zapadu s namjerom, da s planinarskog gledišta istraži tu najvišu

planinu zapadnog dijela Balkanskog poluotoka. Na tom napornom putu po hrptu popeo se u četiri dana (24.—27. VI. 1926.) na vrh Kule (2314 m) i dalje na vrh Jezerske Čaušice (2604 m), a iza toga na vrh Bistre (2640 m) u središtu Šar-planine i na Crni Vrh (2587 m), dok mu je uspon na najzapadniji vrh Šar-planine Džinibeg (2702 m) zapriječilo ružno vrijeme. Uz put je istražio i otkrio tri vrlo zgodna mjesta za planinarske kolibe: jedno nedaleko od Ljubotena ispod vrha 2203 m na južnoj strani u zelenoj uvali blizu izvora žive vode, drugo u dolini Jezerine blizu Jezerske Čaušice, a treće u kotlini potoka Bistrice nedaleko vrha Bistre i Crnog Vrha, pa time pružio praktičnu uputu, kako bi se Šar-planina na svom protegu od preko 50 km u budućnosti mogla otvoriti turističkom prometu, dakako pod uvjetom, da se potpuno zaštiti javna sigurnost po primjeru naprednih alpinskih zemalja. Cijeli taj opis Šar-planine zajedno s prikazom »Ostataka pretkršćanskih narodnih običaja« i Velikih makedonskih jezera pravo je remek-djelo planinarske književnosti i stoji dostoјno o bok njegovu klasičnom opisu Monte Rose.

(Svršit će se.).

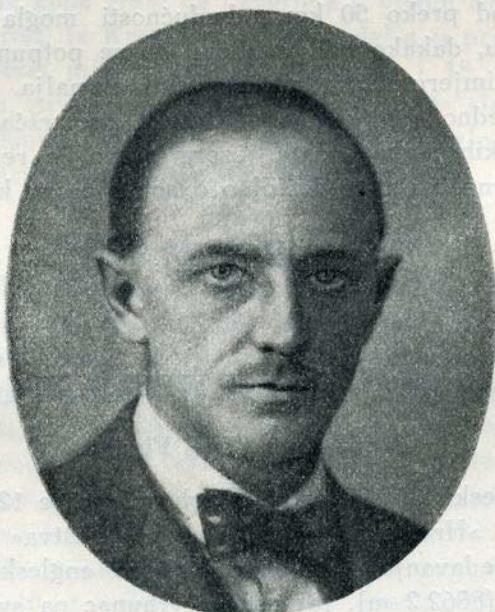
NA MOUNT EVERESTU

Predavanje Capt. Fincha

Čuveni engleski alpinist, capt. Finch održao je 12. i 13. siječnja 1929. na poziv »Hrvatskog Planinarskog Društva« središnjice u Zagrebu dva predavanja o smionim jurišima engleskih alpinista na Mount Everest (8862.2 m), taj najviši vrhunac na svijetu. Hrvatski planinarski krugovi očekivali su to predavanje s velikim interesom, a to se vidjelo i po tom, što je pol sata prije prvog predavanja bila predavaona kemičkog instituta (Pučko sveučilište) dupkom puna, te su se svi oni, koji su došli iza 8 sati, morali vratiti natrag. Zato se moralо prirediti i drugo predavanje, na kojem je g. predavač iznio novih detalja, a napose prikazao svoje doživljaje sa svojih uspona na Montblanc.

Predsjednik HPD, g. prof. J. Pasarić srdačnim je riječima, od kojih je nekoliko ponovio i na engleskom jeziku, u ime hrvatskih planinara nazvao dobrodošlicu g. capt. Finchu, kao jednom od najodličnijih predstavnika engleskog alpinizma, a kako ovo predavanje pada u vrijeme proslave engleske kulture, osvrnuo se na velike zasluge i sjajne uspjehe engleske alpinističke kulture ovim riječima:

»Povijest alpinizma pokazuje, da je taj svjesni pokret evropske inteligencije u Alpe i velegorje zapravo kreacija engleske kulture. Istina, alpinizam, kao i svaki novi pokret i nova nauka, ima svojih, — da se poslužim engleskim izrazom — skauta, svojih preteča, proroka i vjesnika davno prije svoga postanka. Tako se znade, da je još u znamenito doba renesanse i nakon epohalnoga otkrića Amerike bilo na podnožju Alpa i drugih planina odabranih duhova, koji su se na njih penjali iz težnje bilo za estetskim užitkom ili saznanjem tajna gorske prirode; a mi se Hrvati možemo ponositi, da se u tom malenom kolu uz pjesnika Petrarku (g. 1336.) i

CAPT. G. I. FINCH

umjetnika Leonardo da Vinci (g. 1511.) nalazi kao treći hrvatski pjesnik Petar Zoranić, koji je svoj uspon na Velebit i Dinaru majstorski opisao svojim narodnim jezikom u pjesničkoj pripovijesti »Planine« g. 1536., dakle oko 20 godina prije nego se pojavio na planinarskom polju švicarski prirodoslovac Konrad Gessner (god. 1555.) sa svojim opisom Pilatusa na latinskom jeziku. Tomu kolu preteča može se donekle pribrojiti i glasoviti Hrvat Juraj Križanić, otac slavistike i ujedno po svoj prilici prvi slavenski turist, koji je oko sredine 17. stoljeća u svojim djelima opisao Sibiriju, gdje je proveo u zatočju punih 15 godina.

Ali to su bili tek sporadični pojavi, koji su ostajali bez dojma na tadašnju inteligenciju, koja je i dalje malo marila za planine

ili je poput neukog svijeta slijepo vjerovala, da na njima stolju vještice, zmajevi, vukodlaci i druga strašila.

Pravom i svijesnom alpinizmu sinulo je sunce ne s istoka, nego sa zapada, i to iz zemlje, koja ima tek dvije tri planine srednje visine: iz Engleske, o kojoj jedan od prvih njezinih genija, Shakespeare u »Rikardu II.«, zanosno pjeva:

»Ta zemlja veličanstva, sijelo Marta,
Taj drugi Eden, kao raj zemaljski;
Taj dragulj morem srebrnim optočen;
Taj divni kraj, to carstvo, ta Engleska,
Sa svojih djela daleko na glasu,
Ta draga zemlja tako dragih duša
Sa svoje slave širom svijeta draga.«

Ta slavna zemlja, koja je pored veleuma Shakespearia i Bacona, osnivača induktivne i empirijske metode, dala svijetu Newtona, koji je, promatrajući kretanje svermirskih tjelesa otkrio zakon o sveopćoj gravitaciji, pa Darwina, koji je istraživao prapočetke živih bića i dovijao se zakonima njihova razvoja; koja je prva izgradila ustavnu organizaciju države, kojoj je mudrošću svojih državnika pridružila gotovo pola svijeta; koja je za sebe i za čovječanstvo junački izvojštila »Magnam chartam libertatum« i uzorno zaštitila prava čovjeka znamenitom ustanovom »Habeas corpus actum«: ta je Engleska stvorila čvrste temelje i uzornu organizaciju modernog alpinizma.

Englezi su bili prvi, koji su već u prvoj poli 18. stoljeća stali zalaziti u Alpe sa svijesnom težnjom, da sustavno i stručno istraže cijelokupno područje Alpa, napose pristupe na najviše vrhunce i njihove ledenjake, da tako otvore staze u dotad nepoznate krajeve vječnoga snijega i leda. Taj su rad pojačanom snagom nastavili engleski alpinisti i u 19. stoljeću, koji su do 80. godina svestrano istražili Alpe i izveli ili sami ili drugima omogućili prve uspone na najviše njihove vrhunce, kao na Montblanc, Matterhorn, Jungfrau, Monterosa i dr. Rezultate svoga istraživanja objelodanili su u velikom broju spisa, od kojih se mnogi smatraju za klasična djela svjetske alpinističke književnosti. Medju tim klasicima svjetle poput sjajnih zvijezda: John Ball, Moore, Whymper, Dent, Tyn-dall, Coolidge. Engleski su klasici u svojim remek-djelima obradili ne samo teoriju i ideologiju, nego i metodu i praktičnu primjenu alpinizma. Da se vidi, kako visoko cijene i shvaćaju alpinizam, iznosim iz djela jednoga od prvaka alpinizma, iz Whymperove knjige »Usponi po Alpama i glečerima« ove značajne retke:

»Mi, koji se uspinjemo na gore, svjesni smo o nadmoći jake i ustrajne volje nad surovom silom. Znamo, da ćemo svladati svaku visinu s ustrpljivošću i neumornim naporom i da samo žeti još ne znači i raditi. Poznamo dobrotu uzajamne pomoći i znamo, da nas čekaju mnoge i mnoge teškoće i da moramo svladati cijeli niz zaprekâ; ali znamo i to, da odlučna volja sebi utire put. A kad se vratimo k svomu svagdašnjemu poslu, svi smo za borbu u životu i uklanjanje zapreka, koje nam hoće zakrčiti put, bolje pripravljeni, jer iz uspomena na pređašnji napor i na pobjede, koje smo drugdje izvojevali, crpamo novu moć i veselje za življene.

Veselimo se radi tjelesnog preporoda, koji je posljedica naših napora; osjećamo radost s veličajnih prizora, koje vidimo, sa krasote sunčanoga ishoda i zapada, kao i sa ljepote gorâ i dolinâ, šumâ i slapova; a još više cijenimo razvoj odvažnosti, usavršavanje plemenitih čovječjih svojstava: smjelosti, strpljivosti, ustrajnosti i krepkoga značaja u borbi s poteškoćama.

Uživao sam sreću, koja je odveć velika, a da bih je mogao riječima opisati; ali sam doživio i žalost, na koju ne mislim rado. Poradi tih iskušenja očitujem: Hodi na visoke Alpe, ako te je volja; ali ne zaboravi nikad, da odvažnost i snaga bez pameti ništa ne vrijede i da trenutačna nesmotrenost može uništiti sreću čitavoga života. Nikad se nemoj prenaglići, pazi na svaki korak i u početku vazda promisli, kakav može skoro da bude konac«.

Englezi su u alpinizam unijeli bitne elemente svoga narodnog odgoja, elemenat sporta, elana i natjecanja, a to je dalo neslućen zamah planinarskom pokretu. Alpinistički val je zahvatio široke krugove inteligencije i kod drugih naroda, kao Francuza, Nijemaca, Talijana, Amerikanaca, Šveda i Norvežana, pa su doskora kretale čitave gomile gradskoga svijeta kao seoba naroda u čarobne planinske krajeve, osobito o blagdanima u ljetno doba.

No smioni alpinisti pređoše u 80. godinama 19. vijeka iz Evrope i na velegorja Azije, Afrike i Amerike, a njihova istraživanja i pobjedonosna otkrića donijela su dosad ne samo alpinizmu, nego i ljudskom napretku i čistoj znanosti veliko bogatstvo dragocjenih plodova.

U tim smionim usponima na najviše vrhunce na svijetu sveudilj slavno prednjače Englezi, što se vidi i kod jurišanja na Mount Everest, toga nesumnjivo najvećeg i najsmionijeg pothvata engleske alpinistike, o kojem će sada potanje govoriti g. kap. Finch.

Za Englezima se kao za uzorima povode i drugi narodi. Tako su se g. 1925. kanadski alpinisti pod vodstvom Mac Carthy-a uz najveće napore i borbe, slične onima, što su ih prije toga pretrpjeli

Englezi na Mount Everestu, prvi uspeli na drugi najviši vrh u sjevernoj Americi, na Mount Logan 6050 m, koji leži na sjeveru Kanade; a nedavno je »Deutsch-Oesterreicher Alpen Verein« izasla sličnu ekspediciju u Bolivijske Kordiliere, da istraži dvije gore sa visinama od preko 6600 m.

Nema sumnje, da su čuveni svjetski putnici i istraživači Sven Hedin, Amundsen, vojvoda od Abruzza, Wilkins i dr. učenici Engleza; a njihovim tragom su pošli i Hrvati Dragutin Lerman u Africi i braća Seljan u Braziliji.

Tako se i na alpinističkom polju obistinjuje ona stara riječ: *Anglia docet*, koju možemo popuniti: non solun docet sed etiam ducit; ona je ne samo učitelj, nego i vođa drugim narodima na putu k sve većem napretku i usponu ljudskoga duha prema zavjetnoj misli Baconovoj: Znanje je moć! Kao što se za slavnoga Benjamina Franklina veli: *Eripuit coelo fulmen*, oteo je nebu strijelu svojim izumom munjovoda i dao ljudima na zemlji, da njome ravnaju; tako se može reći za protagoniste engleskog alpinizma, da su ljudi uzdigli iz zemaljskih nizina na dosad nedohitne visine, da budu bliže nebu i suncu i da budu gospodari najviših gora na svijetu. Englezi u svojoj narodnoj himni pjevaju: »Rule Britannia«, a hrvatski planinari na moja usta kliču: Rule the british alpinism!«

Iza toga je počeo g. Finch slušaoce zgodnim i duhovitim načinom uvoditi u carstvo vječnoga leda i snijega. Pri tom se poslužio induktivnom metodom, koja je tako svojstvena engleskomu duhu. Stoga je prije nego je stao prikazivati napore i uspone na Mount Everest ocrtao nekoliko svojih tura, što ih je sa svojim bratom izvršio na najvišim gorama u Evropi kao trening za ovu svoju najveću i najopasniju turu. Osobito je zorno i potanko prikazao uspon na Matterhorn, tu po njegovu sudu najljepšu goru u Evropi. Neke se od njih, kao usponi na vrh Monte Cinto na Korsici, Piz Bernina, Dent d'Herens, Grepon i dr., ubrajaju u t. zv. prve uspone — first climber — te je sa njihovih vrhova g. Finch prvi donio i fotografске snimke (u svom djelu »Postajanje jednog planinara«).

Gosp. Finch je vrlo interesantan predavač. Gotovo svaku od svojih brojnih projekcija, koje su jedna sjajnija od druge, popratio je kakvom veselom dosjetkom ili pričanjem kakove zanimljive anegdote, tako da je slušateljstvo pratilo predavanje ne samo sa živim interesom, nego i sa puno smijeha i veselog raspoloženja. Tako on priča tonom duhovitog causeura, kako je na Korzici u jednom selu župnik doznao, da je on doktor, i molio ga, da izliječi njegove bolesne župljane. Tražio je od svojih pacijenata, da mu pokažu jezik, i onda jednima dao prašaka, drugima kalomela, trećima kinina i odredio, da ih moraju polako sažvakati. Svi su bolesnici za osam

dana ozdravili, pa kad se nakon 14 godina vratio u isto selo, svи su ga oduševljeno pozdravili kao svoga spasitelja.

Sve ekspedicije na Mount Everest kretale su se iz Tibeta, sa sjeverne strane, i to s toga, što je uspon s te strane kraći i lakši nego li iz Indije, sa južne strane. Druga ekspedicija od g. 1922., u kojoj je g. Finch sudjelovao, bila je vrlo dobro opremljena. Svi su imali sa sobom aparate sa zgušnutim kisikom. Prije se nije važnost polagala na to, kako će opremiti svoje nosače, tibetanske urođenike. Ova je ekspedicija i urođenike nosače isto tako dobro opremila, da su mogli prkositi studeni i svim naporima, što ih sobom donosi ovako opasan pothvat. I ovdje je g. Finch uklopio u svoje pričanje neke vesele zgode. Tako je on kod novačenja urođenika, koji su se dobrovoljno javili za nosače, svakoga od njih udario šakom u prsa, pa tko je to sa smiješkom podnio, bio je proglašen sposobnim. Jednom ih je ozbiljno pitao poglavica jednog tibetanskog samostana, zašto idu na taj snježni vrh, na kojem još nitko od smrtnih ljudi nije do tada bio. Lukav Englez mu je odgovorio, da su Englezi pobožni ljudi, a kako je Everest najviši vrh na svijetu, oni bi htjeli da budu još za života što bliže nebu i bogu, jer poslije tko zna ...

Predavač je potanko s pomoću sjajnih slika prikazao dug i naporan put iz Darjeelinga na južnom podnožju Himalaje u dolinu Rongbuka, odakle je počelo pravo uspinjanje na obronke Everesta. Tu su najprije podigli četiri tabora, koje su smjestili na zgodna i zaštićena mjesta i rastavili na potrebne razmake i opskrbili ih potrebnom hranom i materijalom. Kod dopreme tih stvari naišli su na velike poteškoće. Najveći napor i čekali su ih na prodiranju iz 3. tabora na podnožju sjevernog grebena Mount Everesta. Morali su daleko naokolo zaobilaziti, da se uzdignu na Čang La (7000 m), gdje su podigli 4. tabor, koji je bio posljednja ishodišna točka u g. 1922. Odavle su g. 1922. samo Finch i G. Bruce doprli do visine od 8321 m, te im je prema tomu do vrha nedostajalo samo nešto preko 560 metara. To je bio rekord visine, o kojoj se prije toga sumnjalo, da će je ikad ljudska noga doseći.

Na toj visini sile su im smalaksale, a kako se primaklo vrijeme Mosuna i njegovih orkanskih oluja i strahotnih snježnih mećava, u kojima bi sigurno zaglavio veći dio ekspedicije, krenuše natrag i stadoše se spuštati uz najveće opasnosti, pri čem je od usova (lavina) zaglavilo sedam tibetanskih nosača. Taj naporni silaz prikazao je predavač nizom sjajnih i vanredno jasnih snimaka.

Tomu potankom opisu uspona od g. 1922. dodao je kratki prikaz posljednjih dana ekspedicije od g. 1924. Upozorio je, kako je sada uspon iz 3. do 4. tabora g. 1924. vodio kraticom preko raspucanog snježišta ispod sjevernog grebena i bio usprkos dva opasna snježna

mosta bez vanrednih poteškoća. Iz 4. tabora krenuše početkom lipnja Mallory i Bruce, praćeni od osam nosača i boreći se protiv nenadanog vjetra, koji ih je silno umarao. Ipak im uz najveće napore uspije, da razapnu 5. šator na visini od 7.680 m; ali se sutradan vratiše radi silnog vjetra u 4. tabor. Iza toga se Norton i Somervell uz povoljne prilike uspeše do 5. tabora sa 4 nosača, a odavle do točke 8195 m, gdje razapeše 6. šator. Nosače poslaše natrag, a sami podoše po žutom snijegu sutradan dalje; ali kad su uz nadčovječno naprezanje doprli do visine od 8400 m, počelo ih je disanje postepeno izdavati, tako da su na jedan korak trebali do 10 daha, a prije samo tri-četiri. Kad su stigli na visinu od 8570 m, sile su im posve smalaksale, bilo im je udaralo 180 puta u min., pa se uvjeriše, da na toj visini ni trening ništa ne pomaže i da se bez kisika ne mogu uzdići do vrha Everesta. Norton i Somervell napustiše borbu i nakon kratkog odmora stanu se spuštati do četvrtog tabora, gdje se okrijepiše, a Nortona zahvati t. zv. snježna sljepoča. Sada su Mallory, jedan od najustrajnijih penjača, koji je sudjelovao i kod prve dvije ekspedicije, i mladi Irvine, koji se prije toga teškim usponima po Spitzbergima trenirao za uspon na Everest, odlučili, da pokušaju još jedan juriš i to s kisikom. Dne 8. lipnja 1924. krenuše iz 6. tabora snabdjeveni kisikom prema vrhu Mount Everesta. Njih je na tom usponu promatrao Odell, koji se u jutro 8. lipnja penjao iz 5. prema 6. taboru. Vrijeme je bilo dobro, samo bi se na mahove navukle magle i oblaci; ali vrhunac Everesta bio je čist. Nešto prije jedan sat poslije podne Odell je video, kako se Mallory i Irvine hrabro uspinju. To je mjesto bilo približno 8600 m visoko, dakle 200 m ispod samoga vrha. Odell je računao, da bi najkasnije oko 5 sati navečer imali bili stići na vrh. Međutim se bila digla strašna oluja, koja je trajala 2 sata, a Odell je držao, da su se njih dvojica nalazili iznad oluje. Ali ih više nije mogao ugledati, premda je pomno razmotrio obronke glavice. Odell, kao i drugi članovi ekspedicije uvjereni su, da su se oni uspeli na sam vrh, a nesreća da ih je stigla pri silazu: ili su se strovalili u ponor, ili ih je zasula lavina kamenja; ili su na povratku umorni sjeli, zaspali i u snu se smrznuli; ili im je ponestalo kisika, pa su se udušili.

Nastojanja, da se pobijedi taj vrh od 8882 m, progutala su do sada oko 10 ljudskih života, ali to smione engleske alpiniste ne će zastrašiti, nego će obogaćeni dosadašnjim iskustvom i dalje jurišati na tjeme toga najvišeg silnika među vrhovima svijeta.

Čemu tolike žrtve i ti nadčovječni napor? Na to pitanje g. Finch odgovara po prilici ovako: Narodi, koji hoće da žive i napreduju, moraju biti prožeti pothvatnim i smionim duhom; treba da se opašti energijom, poletom i junaštvom i da su spremni i izvoditi djela, za koja se traži jaka volja i čeličan karakter. A narodi, koji tih svoj-

stava nemaju ili ih ne razvijaju, osuđeni su na propast, kako povijest čovječanstva svjedoči. Englezi hoće, da pripadaju prvoj skupini naroda, pa se zato i daju na djela, kao što je uspon na najviši vrhunac svijeta, za koji se traži najveći mogući napor duševne i tjelesne energije; a dok bude toga duha u njih, oni su sigurni, da će kao narod živjeti i napredovati u kulturi i civilizaciji.

Općinstvo je predavača nagradilo burnim odobravanjem, a predsjednik g. Josip Pasarić predao mu je u ime Hrvatskog planinarskog društva pozlaćeni društveni i jubilejski znak u kutiji kao uspomenu na to odlično i sjajno predavanje.

* * *

Sir George Ingele Finch, profesor fizikalne kemije na londonskom sveučilištu, impozantna je pojava i stoji u naponu muževne snage, u najljepšoj dobi od po prilici 40 godina. Stasa je visoka i vitka, a ustroja čvrsta i koščata, očiju oštrih i pronicavih, visoka čela i simpatična lica sa pravilnim crtama i sa nešto tragova od velikih napora na usponima po nepristupnim stijenama najviših Alpa i strahovitom sjevernom grebenu Mount Everesta.

Dosada je držao mnogo predavanja o Mount Everestu u Engleskoj, Švedskoj, Norveškoj, Švicarskoj, Njemačkoj i Austriji. U samom Beču održao je pet predavanja, a neposredno prije Zagreba održao je takova predavanja u Mariboru i Ljubljani. S velikom pohvalom spominje, da su njegova dva predavanja u ta dva slovenska grada izazvala tako veliko i živo zanimanje, da ga je u Mariboru slušalo oko 1500 ljudi, a u Ljubljani preko 3000. Poslije Zagreba imao je da drži predavanje još u Salzburgu, a onda se vraća u London na svoju dužnost, jer su na izmaku božićni praznici na sveučilištu.

Predavanja drži na engleskom, francuskom i njemačkom jeziku, i to, kako mu priznaju i vanjske novine, jednakom vještinom i rječitošću; a prije uspona na Mount Everest izučio je i jezik tibetanskih urođenika, da se može bolje sporazumijevati sa domaćim ljudima, koji su jedini sposobni za napornu nosačku službu na onim silnim visinama.

Na sličan je način naučio novogrčki jezik za vrijeme svjetskog rata na Solunskoj fronti, gdje je u engleskoj vojsci služio kao avatičar i kao takav upoznao s visine balkanske planine.

Tako on sa odličnim svojstvima alpinista spaja i vanrednu vještinu modernog Mezzofantija. Predavanja u sva tri gornja jezika držao je dosada u Stockholmu, i to za francusko društvo u francuskem, za englesko društvo u engleskom, a za Švede i Norvežane u njemačkom jeziku, i tu su mu planinari iskazali počast na jednaki

način kao hrvatski planinari u Zagrebu, predavši mu javno za uspomenu svoje društvene znakove.

Ta predavanja drži kap. Finch u korist ne sebi, nego čuvenom engleskom »Alpine Club-u«, koji sa glasovitim engleskim geografskim društvom »The Royal Geographical Society« zajednički spremi četvrtu ekspediciju na Mount Everest. Zanimljivo je, da »Alpine Club« za svoje ekspedicije, kao što su ove na Mount Everest, ne traži i ne prima od engleske vlade nikakve subvencije, i to s razloga, što hoće da bude u svojim pothvatima posve samsotalan, dok bi subvencijom vladinom bio vezan u smjeru i programu svoga rada. Za tu ekspediciju, — kako je kap. Finch ovdje izjavio i suradniku »Jutarnjeg Lista, — članovi već su spremni, da krenu na put, ali još nisu dobili dozvole iz Tibeta od Dalaj Lame. Čini se, da im u tome smetaju Rusi, koji sada imaju znatan uticaj u onim stranama. Kad im dođe ta dozvola, ponovo će pokušati sreću, da dopru na vrh Everesta, a pri tom će se poslužiti svim iskustvima, što su ih stekli na prva tri uspona. Engleski alpinisti, napose članovi dosadašnjih ekspedicija, kao Norton, Bruce, Finch i Odell, čvrsto su uvjereni, da će im to poći za rukom, a razilaze se samo u mnijenju, da li je tomu konačnom uspjehu prijeko potreban aparat s kisikom ili postepeno prilagođivanje penjača na disanje u vanredno rijetkom zraku na visini iznad 7000 m. Odell u svom opisu posljednjeg uspona Mallorya i Irvinea, što ga u prijevodu priopćujemo u ovom listu, kao da zastupa potonje mišljenje. Gosp. kap. Finch misli, da nijedan član ekspedicije ne smije biti mlađi od 25 ni stariji od 45 godina. Samo ljudi u tim godinama s punom tjelesnom snagom i mišićnim elasticitetom mogu da svladaju i podnose užasne napore i orkanske oluje, što ih čekaju na onim visinama. Pored toga klima je na Everestu upravo strašna i nepodnjosljiva. Tako Odell bilježi, da su na visini od 7000 m imali na suncu $+40^{\circ}$ C, a na strani tijela u sjeni -1.7° C. Stoga ljudi, koji se primiču pedesetoj godini, nisu nipošto sposobni za ovakove nadčovječne napore, pa zato on ne kani poći na ekspediciju, ako dozvola ne dođe za dvije godine.

Gosp. kap. Finch je htio svoje uspone na impozantne vrhove u zapadnim Alpama (Matterhorn, Mont Blanc, Grepon, Dent d' Herens (u Wallisu) i Korzici ilustrirati i filmovima; ali kako se u Zagrebu nije mogao naći aparat za mali oblik njegova filma, ograničio se na diapositive, koji se odlikuju neobičnom jasnoćom i preciznom izradbom.

Gosp. kap. Finch poznat je i kao odličan alpinistički pisac, te je dosad izdao dva oveća djela na engleskom, a jedno na njemačkom jeziku. U djelu pod naslovom »Postajanje jednog planinara« opisao je svoje planinarske doživljaje i uspone, a u djelu o Mount Everestu svoje sudjelovanje u ekspediciji od g. 1922. Oba su djela sjajno

ilustrirana velikim brojem vlastitih snimaka, ali su za kratko vrijeme razgrabljena, premda su dosta skupocjena.

U Zagrebu je g. kap. Finch u razgovoru s predsjednikom HPD-a izjavio, da bi bio spreman o Uskrsnim praznicima držati predavanje o Mount Everestu i svojim usponima na zapadne Alpe u Sarajevu i Sofiji, pa da prepušta HPD-u, da u tom pogledu povede pregovore. Jedan delegat »Društva planinara Bosne i Hercegovine«, koji je slučajno boravio ovih dana u Zagrebu, smjesta je prihvatio posredovanje za Sarajevo, dok je u Sofiju poslana poruka g. dru. Galčovu, predsjedniku »Bugarskoga Turističeskog Družestva«. Međutim se javio »Velebit«, agilna podružnica HPD-a na Sušaku, da želi o Uskrsu predavanje g. Fincha pod istim uvjetima kao u Zagrebu i da jamči za brojan odziv. Budući da bi se time put g. Fincha navratio na Jadran, HPD je poslalo upit svojim podružnicama u Splitu i Dubrovniku, da li bi bile spremne uz iste uvjete o Uskrsnim blagdanima, kada se ondje očekuju brojni strani gosti, prirediti predavanje g. Fincha. A jednaki je upit poslat saveznim društvima u Novi Sad »Fruškoj Gori« i »Srpskom Planinarskom Društvu« u Beogradu.

Dr. IVAN KRAJAČ:

JASTREBARSKO

RAB I ZIMSKI ŠPORT

1. Mnogi će se začuditi, kada opazi, da se pitomi i topli Rab dovodi u vezu sa zimskim športom. A ipak je i to jedna od otvorenih mogućnosti za zimsku turističku sezonusu na Rabu.

Svaka grana ljudske djelatnosti može se najuspješnije razviti, ako ispravno shvati i izrabi prirodne preduvjete i smjernice mogućeg razvoja na odnosnom polju. Tako je i sa turizmom.

Koncentriranost raznolikih prirodnih preduvjeta na jednoj točki ili u neposrednoj blizini njenoj daje jamstvo i za vjerojatnost toliko većeg razvoja. Varijacija veseli ljudi. Ljudski rad ima sastojati u tom, da tehničkim sredstvima razborito omogući eksploraciju svih prirodnih preduvjeta.

To znači istodobno i poticaj za novi razvoj, novo polje, što dosada nije bilo iskorisćeno. Samo birokratsko ili uopće u formule ukočeno gledanje na zemlju, narod i život nije moglo i ne može takav poticaj iz sebe dati.

Rab može doista služiti polaznom točkom za dnevno vršenje zimskog športa i to onog ponajljepšeg na daleko i široko uz našu obalu. U toj prednosti spoja blage mediteranske klime i zimskog športa rijetko se koje bliže morsko kupalište, odnosno zimsko od-

morište s relativno vrlo blagom i povoljnom klimom, može da s njime takmi. I to se sve dade izvršiti bez osobitih troškova i investicija.

Prednost leži u tom, što snježna sezona na Velebitu nije vezana samo na strogo zimsko doba, kada su dani kratki, a vrijeme često zlo, nego na visinama preko 1200 m absolutne visine stoji snijeg do iza Uskrsa. Dakle zimski šport i alpinizam uz pomoć skija može se tjerati za lijepih relativno topnih, a već dužih sunčanih dana i u kasno proljeće većinom do početka maja. Proljetna insolacija je ovdje vanredno intenzivna. Jedan jedini dan insolacije na snijegu u proljeće na visinama Velebita dostaje da se izmijeni boja kože.

2. Potpuno ozbiljno zimsko-sportsko područje Raba jesu: sjeverne travom obrasle bočine Srednjeg Velebita uz unutarnji planinski dio prevale Velikog Alan i Lubenovačka kotlina na južnom dijelu Sjevernog Velebita.

Cijela dugoljasta Lubenovačka travom obrasla kotlina bez stabala duga je nešto preko 1 i 1 i pol km, najniža će joj točka biti oko 1260 m. Klimatski nije ispitana, ali prema pripovijedanju domaćih ljudi uopće nema vjetra. Okružena je sa svih strana visokim gorskim hrptima potpuno alpinskog izgleda do najviše visine od blizu 1700 m (Krajačev Kuk). Udaljena je od Alanske ceste nešto ispod 4 km s vrlo širokim gorskim putem preko Grebališta 1453 m.

Isto tako sa sjeverne strane ceste Vel. Alan—Stirovača jedva 1 km udaljena od planinarske kolibe HPD na Mirovu, koja leži oko 1380 m visoko (zimi je neopskrbljena i bez peći, štednjaka, jer se ljeti hrana dobije u susjednoj lugarskoj kući, koja je zimi pusta), nalazi se relativno zaštićena preko 1 km duga, a oko 700 m široka travom obrasla uvala zvana Tuderevo većinom čista (bez stabala i kamenja) sa rubom oko 1400 m visokim, a s najnižom točkom u njoj 1283 m nad morem.

S druge, t. j. južne strane ceste Alan—Stirovača opet, tamo gdje ona postizava svoju najveću visinu 1412 m, odmah odatle počinje 3 km duga travna uvala Ravnog Padeža bez stabala, sa najvećom širinom od oko 800 m, koja se spušta do oko 1250 m. Najsjevernija njegova partija nosi ime Šegotski, a srednja Bilenski Padež. Na nj se odmah nastavlja prema Stirovači Dundović Padež, iza čega nastaje spuštanje prema Stirovačkoj dulibi 1102 m.

Ovi opisani su opće najbolji, najopširniji i za snijeg najsigurniji visoki tereni sa priličnom insolacijom za zimske športove — bez većeg kamenja, koje ne bi snijeg pokrio, na cijelom Velebitu na dohvatu mora.

Čini se, da su na dohvatu mora — izuzevši možda nešto niže terene sa slabijom insolacijom Hrvatskog Gorskog Kotara — to uopće najbolji zimsko-športski i skijaški tereni od svih ostalih u nas do vrlo duboko u Dalmatinsku Hrvatsku.

A za alpiniste skijaše kakovih li ima nenapornih i bližnjih tura i kakovih vanerđnih vidika za lijepog dana zimi?

Najbliži travom obrasli Alančić 1612 m sa relativno pitomim bočinama većinom bez šume nad samim Velikim Alanom sa divnim pogledom na more; pa otrag njega sjeverno preko sjenokoša Rožana pitomi travom obrasli Serovski vrh 1629 m bez šume sa divnim pogledom na zid rastrgnih i divljih Rožanskih Kukova; pa malo dalje prema istoku lagani za uspon na skijama Goli Vrh 1670 m s pogledom u samo srce Rožanskih Kukova, napose na visoki hrbat stjenovitog Krajačevog Kuka, pa na okomite tornjeve Varnjače i Crikvene i sve dalje do Hircovog, Pasarićevog i Novotnjevog Kuka, pa na cijeli visoki kameni hrbat Rožanskih Kukova sjeverno nasuprot sve do Vratarskog Kuka 1678 m.

Prema jugu su lagane zimske ture: od ceste na Mirovu preko Barićevskog Dolca na Zečjak 1623 m sa pitomim nagibima, obrastao travom i bez stabala; ili za lijepog zimskog ili ranoproljetnog dana šetnja na skijama otvorenim hrptom od sedla Vel. Alana preko Bilog Kuka 1454 m, Visibabe i Pliševice 1449 m sa krasnim vidikom na more i otočje.

3. Sada nastaje pitanje: što valja učiniti, da se ovi visoki prirodni položaji onda, kada su najspecialniji t. j. zimi, iskoriste za promet stranaca u vezi sa najbližom najpovoljnijom klimom Raba? Prije svega da odgovorimo na pitanje: Što je već gotovo? Gotova je cesta Jablanac—Alan—Stirovača. Ta će cesta (od mora) Jablanac—Alan (do bivšeg bunara) imati oko 21 km, a do najviše točke 1412 m oko 24 km, do Stirovače oko 33 km. Ta je cesta od godine 1918. znatno zapuštena. Valja ju dakle prije svega uspostaviti na normalni nivo. Drugo valja organizirati novo promet. Put modernim i sigurnim zatvorenim i grijanim motornim čamcima od Raba do Jablanca, koji će iznositi oko 13 i pol do 14 km, može se prevaliti u pola sata. Uspon autobusom do iza alanskog sedla može na popravljenoj cesti trajati najduže oko 1 sat, dakle iz Raba sveukupno 1 i pol sata. Dakako cesta se mora držati prohodna od zapuha snijega, gdje i kada je tome izvržena, bilo ljudskom snagom, bilo auto-motornom turbinom. Na zgodnom mjestu uz cestu a iza Alanskog sedla mora se postaviti radi zimskog športa: jednostavna ali sigurno zidana topla gostiona sa toplim prenoćištem. (Za ljeto je na Mirovu jednostavna planinarska koliba HPD 1380 m.).

BOKA KOTORSKA

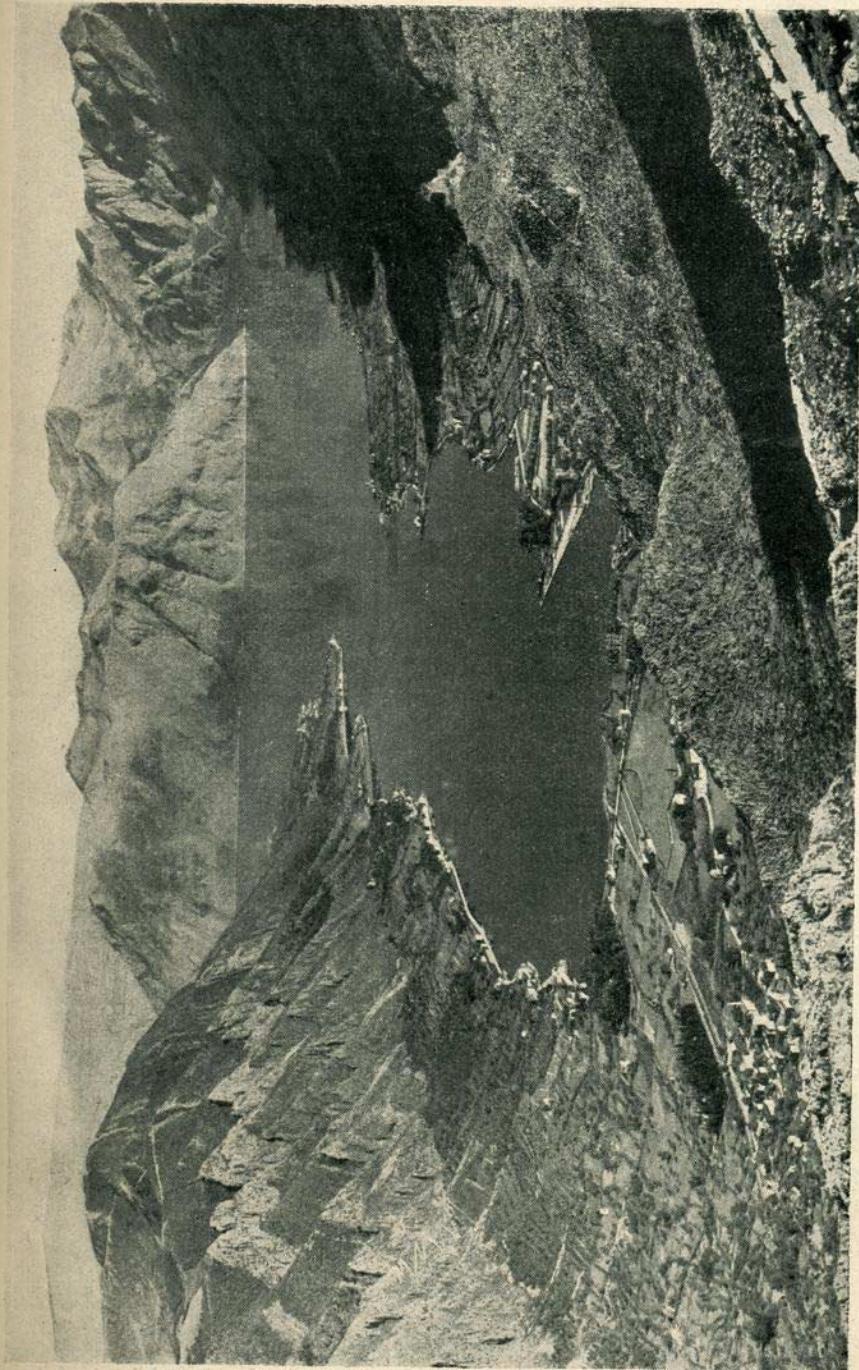
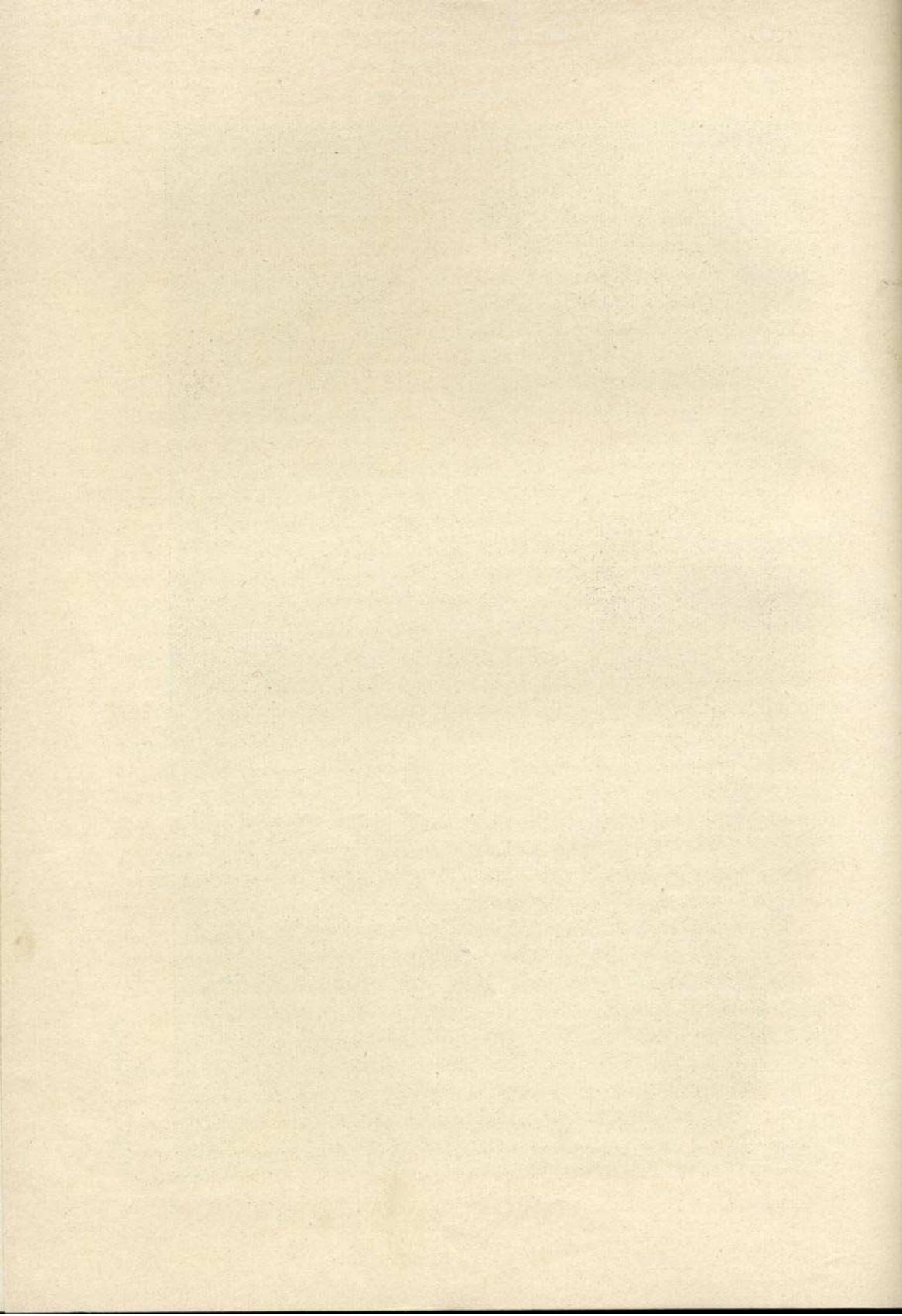

Foto : L. Griesbach

Pretpostavivši, da je sve to organizirano, može rabski gost većinu zimskih dana, kad nema vanredne bure, pa sve do konca travnja u proljeće, i u jedan dan, — ako ne će da gore noći, — praviti izlete radi pravog zimskog športa, kao da je u Alpama.

Uzmimo najkraći zimski dan. Ako u 7 u jutro krene iz Raba, onda je u 8 i pol sati u jutro na skiterenu. Ako se u tri sata po podne vraća, onda je sa mrakom u 4 i pol sati po podne u Rabu, t. j. imao je 6 i pol sati na dispoziciju za zimski šport. To se vrijeme povećava na 9—10 sati u travnju.

Rab bi dobio time jednu atrakciju prvog reda, u čemu bi se malo koje mjesto uz more sa tako blagom morskom klimom moglo s njime takmiti. Stoga se može ozbiljno prihvati svog prirodnog

RAB I ZIMSKI ŠPORT NA SJEVERNOM VELEBITU

poziva, da dobije i svoju zimsku sezonu ne samo klimatsko-blagu, nego i pravu zimsko-športsku.

U slučaju provedbe ove organizacije postaje Rab najpovoljnija centralna polazna točka za zimski šport u čitavom gornjem dijelu hrvatske obale od Biokova pa do samog Sušaka (koji jedini ima svoju posebnu brzu željezničku vezu za zimski šport u Hrvatskom Gorskem Kotaru).

4. Ne bi bilo dakako probitačno odmah skočiti na zimski šport na Velebitu.

Zimsko-športski turizam logički mora se osloniti na ljetni turizam, alpinizam (planinarstvo) i iz njega nužno i logički izrasti. Dakle pretpostavivši popravak ceste i potrebnu organizaciju valja zavesti sezonski i izletni ljetni autobusni promet između Jablanca i Velikog Alana odnosno Stirovače sa vezom motornog čamca Rab-Jablanac. Ljeti se broj alpinističkih partija

povećava, pojačava i poljepšava. Dolaze u obzir: spoj sa novom kolibom HPD na Rožanskim Kukovima 1630 m., pa uspon na Kozjak Veliki 1620 m, Vratarski Kuk 1678 m zapadno od Lubenskih Vrata, pa više ili manje penjačke ture na Hajdučke Kukove 1650 m istočno od Lubenskih Vrata, zatim na Krajačev Kuk blizu 1700 m, najblizi visoki kuk sjeverno uz Goli Vrh, pa na Rožanski vrh 1638 m, na Crikvenu, Varnjaču itd., i na sve ostale brojne alpinistički vanredno lijepi i interesantne Rožanske Kukove. Nadalje — pretpostavivši vožnju autobusom kroz cijelu Stirovačku uvalu, dakle jošte 3.5 km dalje od pilane do Borovac (Crnog) — Padeža — bez poteskoća moguće je relativno kratak uspon na najviši vrh Srednjeg Velebita, na Šatorinu 1624 m.

Kada se sa tim ljetnim partijama rabskih izletnika dobije sigurna osnovka i kada se dovrši, što je potrebito, da zimski izletnik može zimi par dana ostati u zimskoj planinarskoj kući ili gostonici povrh Alana n. pr. na Mirovu ili u blizini konačišta pred Ravnim Padežom, onda je nastupio čas, da se može početi fakultativno sa prometno, gostoničarski i turistički (vodići na dispoziciju) organizovanom zimskošportskom sezonom, čim bude dovoljno izletnika. U medjuvjrijeme, nakon dovršenih predrađnja, valja sa zgodnom reklamom pripraviti takovu zimskošportsku sezonu. Sa ovim prikazom je i ta mogućnost motivirana i utvrđena i njena provedba teoretski upućena.

Kasnije, izuzevši osobita nevremena, može se pomicljati i na brzu zimsku vezu Rab—Senj—Plitvička Jezera uz popravljene ceste i komunikacije za kraće od 3 sata.

5. U doba teške ekonomске krize uopće i bijede podgorskog pučanstva poradi promašene dosadanje ekonomске politike i njene nebrige potrebitno je, pogotovo na polju rada, koje najbrže može da izbaci svoj povoljni ekonomski rezultat, kao što je to turizam, da se kritički ispitaju i fiksiraju mogući prirodni preduvjeti za pojedine grane turističkog razvoja, kako bi se što prije uzmoglo pristupiti njihovoj faktičnoj eksploraciji i izgradnji organizatorskih preduvjeta za to. Takav rad ima značenje stvarne ekonomiske inicijative za dotični kraj, te je za ovaj momenat od velike ekonomске važnosti, otvarajući putove novog razvoja na osnovci danoj od same prirode. Osim toga stvara osnovku za ekonomsko-prometnu provedbu i organizaciju, kojoj osigurava uspjeh, ako je vođena stručno i u prirodnim smjernicama. Konačno se takovim radom stvarno izgrađuje realni program razvoja turizma, kakav odgovara mjestima, prilikama, prirodnim uvjetima i prirodnom odnosu hrvatske obale prema njenom otočju.

Sama priroda i geografija je u ekonomsko-prometnom pravcu s obzirom na turizam, napose onaj alpinistički, zimsko-sportski i izletni, nerazdruživo povezala cijeli otok Rab sa Jablancem, Velebitom i sv. Jurjem (odakle je najkraći i najlakši prilaz na Krajačevu kuću HPD na Zavižanu 1600 m.) Ovo vuče sa sobom i unovčenje produkata dotočnog kraja, kuda se turizam kreće, i hiljadu sitnih usluga, koje se plaćaju. Treba samo nadopuniti već postoje odnosno izgraditi jošte potrebne tehničke i organizatorne preduslove i provedbu i u najsitnjem detalju rukovoditi sa potpunim razumijevanjem od prirode danih smjernica i uspjeh ne će moći izostati, pogotovo kada onaj rezervoar turista, odakle se regрутiraju posjetioci otoka Raba, dozna za nove mogućnosti, koje stoje otvorene turizmu Raba.

DRUŠTVENE VIJESTI

HRVATSKO PLANINARSKO DRUŠTVO U ZAGREBU

DOLAC BROJ 1 (BARTULIĆEVA PALAČA). TELEFON 65-01

PRISTUP I ČLANARINA.

Upis novih članova

dnevno u društvenoj poslovnici Dolac br. 1 za vrijeme uredovnih sati od 8—13 i od 17—20.

Prigodom upisa valja pridonijeti fotografiju i položiti u ime:

upisnine	Din 15.—
članarine	Din 25.—
za iskaznicu	Din 5.—
za gradnje planinarskih kuća	Din 5.—

ukupno Din 50.—

svake daljnje godine	Din 30.—
--------------------------------	----------

Daci u ime:

upisnine	Din 5.—
članarine	Din 12.50
za iskaznicu	Din 5.—
za gradnje planinarskih kuća	Din 5.—

ukupno Din 27.50

svake daljnje godine	Din 17.50
--------------------------------	-----------

Preplata na ilustrovano društveno glasilo Hrv. Planinar godišnje	Din 50.—
a djaci i naučnici	Din 40.—

*

Preseljenjem 1. kolovoza 1928. u nove društvene prostorije omogućeni su dnevni sastanci članova i grupa u svrhu dogovora za pojedine izlete, u za to posebno određenoj sobi, gdje se podjedno nalazi i društvena knjižnica.

POGODNOSTI ČLANOVA.

Članovi društva uživaju pogodnosti:

50% popusta na željeznici, kada putuju na izlete u grupama, a oni koji su već 2 godine članovi društva i 3 puta na godinu zasebno. Uvjerenja valja podignuti u društvenoj poslovnici.

Uz predočenje članske iskaznice:

20—30% popusta na parobrodima;

50% popusta na pristupnici i noćarinu u svim kućama Hrv. planinarskog društva.

Osim toga uživaju reciprocitetne pogodnosti u svim kućama:

Slovenskog planinskog društva,

Srpskog planinskog društva,

Društva planinara za Bosnu i Hercegovinu,

Planinskog društva Fruška gora i Schweizer Alpen-Kluba,
a uz markice Asocijacije slavenskih planinarskih društava, koje može svaki član dobiti u društvenoj poslovnici, uživaju članovi i reciprocitetne pogodnosti u kućama:

Kluba Česko-slovenskih turista,

Poļjskog tatranskog društva i

Bugarskog turističkog kluba.

KUĆE I SKLONIŠTA HRV. PLANINARSKOG DRUŠTVA.

Opskrbljene:

1. Tomislavov dom na Medvednici 935 m (Sljemenu), cijelu godinu opskrbljena.

2. Krajačeva kuća na Zavižanu 1600 m (Sjever. Velebit), opskrbljena 15. V. do 30.

IX. Prilaz iz Senja, Sv. Jurja, Stari-grada (s primorske strane) i Krasna (s ličke strane).

3. Kuća na Obruču 1118 m, cijele godine opskrbljena. Prilaz sa Sušaka, Bakra i u Gor. Jelenja.

4. Gojtanov dom 708 m u Dulibi pod Crnopcem. Cijelu godinu opskrbljen. Prilaz sa željezničke postaje Cerovac (kraj Gračaca).

5. Sklonište na Prekrižju 519 m u Samoborskog gorju. Cijele godine opskrbljeno. Prilaz iz Samobora i Jastrebarskog.

6. Sklonište na Stojdragi 650 m (kod župnika). Cijelu godinu opskrbljeno. Prilaz iz Brežica i Samobora.

7. Kuća na Gor. Jelenju (Gorski Kotar) 882 m. Cijele godine opskrbljena. Prilaz iz Lokava, Fužina, Meje i Bakra.

Neopskrbljene:

8. Kuća Dragutina Hirca 1300 m na Bijelim Stijenama. Prilaz iz Jasenka ili Begovog razdolja. Ključevi u Jasenku (šumarija), Begovom razdolju (lugar Karlović) i u Zagrebu (poslovница HPD).

9. Mesićeva kuća na Japetiću 719 m. Prilaz iz Samobora i Jastrebarskog. Ključ u pilani nedaleko kuće.

10. Sklonište na Ravnoj gori 670 m. Prilaz iz Ivance, Lepoglave i Krapine. Ključ kod zvonara Sv. Tri Kralja (20 čas. udaljenog od kuće).

»NOĆ NA VELEBITU« — tako se zvala ovogodišnja reduta »Hrvatskog planinarskog društva«, središnjice u Zagrebu, a održana je 26. siječnja u obje dvorane »Hrvatskog Sokola« i »Kola«. Velebit je danas glavna atrakcija i rekao bi Meka hrvatskih planinara. Na njem se otkrivaju dosad nepoznati planinarski istoriji, kao n. pr. Rožanski kukovi, koji se sa čuvenim našim Bijelim Stijenama natječu za prvenstvo; na njem naš velebitski Kolumbo pronalazi vrlo podesni i gotovo idealni teren za tjeranje zimskog sporta sve do u kasno proljeće u vezi sa zgodnim prelazom sa obližnjeg otoka Raba. Na njemu se u posljednje vrijeme redom dižu planinarske kuće i skloništa, kojih već sada ima 7 na broj, čime se Velebit otvara širem turističkom prometu. O njem je, da ne spominjemo drugo, naš naučno-planinarski stručnjak g. dr. J. Poljak napisao prvi kritički i potpuni vodič pod naslovom »Vodič po Velebitu«. Stoga je posve zdravo i pravo, da je i ovogodišnja reduta stajala u znaku Velebita. Naše su pokladne redute i dosad bile na dobru glasu u Zagrebu s ukusnih i izvornih dekoracija, pa sa drugarskoga i veselog duha, koji im daje svoj osobiti pečat, kao i sa brojnoga posjeta iz planinarskih i drugih građanskih krugova. Ali sve je dosadašnje redute nadmašila ovogodišnja svojom čarobnom i vrlo uspjelom modernom dekoracijom, koja je izvedena po nacrismi umjetnika slikara g. prof. Zlatka Šulentića, člana HPD-a. Velika dvorana »Hrv. Sokola« bila je pretvorena u Velebitski raj, u kojem su se naokolo po stijenama na mjesecini bliještili vrhunci sa planinarskim kućama: Zavižan, Rožanski kukovi, Rajinac, Kozjak, Vaganski vrh, Sveti Brdo, Tulove grede, Strogir i dr.; dok su se na desnoj stijeni poredali planinarski bogovi našega Olimpa — Velebita: dr. I. Krajač, prof. dr. J. Poljak, dr. Radivoj Simonić, Mirko Botić, dr. Hanaman, I. Vučak, dr. Zl. Prebeg, prof. Odak, Šetina, Müller, Lojdl, Bašić i sam autor prof. Šulentić. U pročelju dvorane veliku je senzaciju pobudila sjajna slika »Babljeg jezera« na Velebitu, u kojoj se kupaju

11. Sklonište na Smrekovcu 1250 m, pod Risnjakom. Prilaz iz Delnice, Lokava i Fužina. Otvoreno.

12. Sklonište na Rujicama (Senjsko bilo ispod Jadićeve plani) 1110 m. Pristup iz Senja. Ključ kod g. Franje Krajača u Senju.

13. Sklonište na Mirovu 1380 m, pod Alancem (Velebit). Pristup iz Jablanca, Krasna i Kosinja. Ključ od kuće u luga-nici kraj kuće.

14. Sklonište pod Sv. Brdom 1400 m. Pristup sa postaje Lovinac. Otvoreno.

15. Sklonište na Rožanskim Kukovima (Sjever. Velebit) 1640 b. Ključevi u Kraje-voj kući i kod lugara Vukošića u Gra-barju.

16. Sklonište u Strugama nad Jablan-cem pod Rožanskim vrhom i Liscem u Sjevernom Velebitu.

Svagdje se valja iskazati iskaznicom Hrvatskoga planinarskog društva.

U nastavku produktivnog rada na polju hrvatskog planinarstva namjerava naše društvo u najskorije vrijeme otvoriti slijedeće planinarske kuće:

17. Na Mosoru planinarski dom.

18. Dom na Visočici.

19. Kuća na Ivančici i na

20. Ravnoj gori u Hrvatskom Zagorju, pa su već sve predradnje u toku.

SVAKI ČLAN NEKA PŘIBAVI BAREM JEDNOG NOVOG ČLANA.

tri planinarske vile. Te duhovito zamišljene i majstorskim kistom izvedene karikature stekle su sveopće priznanje i udivljenje. Umjetnik prof. Šulentić slavio je slavlje.

BRAĆI PLANINARIMA — SURADNICIMA »HRVATSKOG PLANINARA«.

Pošto je dr. Josip Poljak, potpredsjednik HPD-a i dosadašnji urednik »Hrvatskog Planinara« ponovo izrazio želju, da mu se nađe zamjenik u uređivanju društvenog glasila, jer je preopterećen zvaničnim i drugim naučno-stručnim poslovima, preuzeo sam potpisani tu brigu u g. 1929. pod uvjetom, da g. dr. J. Poljak sa svojim bogatim iskustvom i opsežnim stručnim znanjem ostane i dalje stalni suradnik i pomagač našega društvenoga glasila.

Javljujući tu promjenu obraćam se braći planinarima, napose dosadašnjim suradnicima »Hrvatskog Planinara«, pozivom i molbom, da me u tom poslu svojski i bratski podupiru člancima, raspravama, opisima i izvještajima o usponima i izletima, kao i uspjelim fotografskim snimcima sa naših krasnih planina. U prostranim našim planinskim krajevima, koji su tako bogati vanrednim prirodnim krasotama, osobito na domaku plavoga Jadrana, ima još sva sila nepoznatih i neotkrivenih prirodnih znamenitosti tako, da naši planinarski drugovi, koji su vješti peru, nalaze na rođenoj grudi sveudilj široko i zahvalno polje rada i istraživanja. Promišljeni i sustavni rad hrvatskih planinara u tom pravcu potpuno odgovara poznatoj ideologiji našega planinarskoga prvaka, dra. I. Krajača, koji je u svojim govorima i raspravama, a napose u članku »Problem turizma našeg Jadranskog područja« (»Hrv. Planinar«, 1927. br. 8.) potanko označio program, zadaću i ciljeve našega narodnog planinarstva. Takvim planinarskim prinosima, osobito ako donose rezultate novih opažanja ili zanimljive kulturno-historijske i etnografske podatke, podići će se književna i stručna vrijednost našeg društvenog glasila, a ujedno će se omogućiti izradjivanje i izdavanje pouzdanih vodiča za naše planinske krajeve; a takovi se vodići s pravom smatraju jednim od glavnih preduvjeta za uspješan razvitak ne samo planinarstva nego turizma uopće na našem Jadranskom području. Takvi članci, rasprave, opisi i izvještaji neka budu stvarni, jezgrovi i kratki, da ih što veći broj može naći mesta u ograničenom prostoru našega glasila. Svaki prinos, koji donosi koji novi momenat ili važni detalj, uzet će se u obzir, pa i ne bio formalno dotjeran. Članci će se honorirati po dosadašnjem običaju; izvorni naučno-stručni prinosi po dogovoru s autorom.

Ostale pak sestre i braću planinare usrdno molim i bratski pozivam, da »Hrvatskom Planinaru«, koji je već 24 godine literarni i stručni predstavnik hrvatskoga planinarstva, posvete nešto više mara i pažnje, nego su to posljednjih godina činili. Taj nehaj većine članova za društveno glasilo imao je za naše društvo tu nepovoljnu posljedicu, da se je priličan dio redovnih godišnjih prihoda umjesto na prijeko potrebne investicije morao trošiti na pokriće oko izdavanja časopisa.

Sada će biti stalna briga i uredništva i uprave, da časopis odsada redovito izlazi, i to unaprijed svakoga 1. dana u mjesecu, osim u kolovozu i rujnu, te će iza 1. broja u kratkom razmaku slijediti 2. broj za veljaču, a u ožujku će izići 3. broj za taj mjesec.

Time će, nadam se, otpasti glavni prigovor, koji je dosad mnogim članovima služio kao izgovor za neodziv na preplatu, a ujedno će se utrti put reformi, koju ponovo predlaže središnjici veći broj podružnica, da od buduće godine svi društveni članovi dobivaju društveni časopis uz neznatno povišenu članarinu, kako je to običaj ne samo kod mnogih inostranih planinarskih društava (švicarskoga, francuskoga, čehoslovačkoga [45.000 primjeraka!], i njemačko-austrijskoga),

nego i kod nekih manjih kao kod »Bugarskoga Turističkog Društva«, koje je koncem g. 1927. imalo oko 4000 članova.

Josip Pasarić, urednik »Hrvatskog Planinara«.

Naše slike. Na prilozima: 1. Pogled na Rožanske Kukove. Foto: Dr. Ivan Krajač. Ova vrlo uspjela slika sjajno nam dočarava pred oči naš planinarski eldorado, jugo-istočnu stranu Rožanskih Kukova (sa najvišim vrhom Krajevim Kukom oko 1700 m), koji su bez sumnje planinarski najljepši i najinteresantniji dio Sjevernog Velebita. Slika je snimljena sa vrlo zgodnog razgledišta na jugo-zapadnom podnožju Novotnjevog Kuka, odakle se pruža jasan i opširan vidik na drugi visoki kameni poprečni hrbat sa brojnim vrhovima. Od njih se ovdje s lijeva na desno nižu: Veliki Kozjak, do njega otraga Vratarski Kuk i sprijeda bijele stijene zapadne strane Varnjače, a sprijeda sjevero-istočna strana nepristupnih stijena Crikvene. Između ove i Varnjače stere se široka zelena ponikva, kojom vodi put na Alančić. Pobliži opis na str. 7. i 8. ovoga broja. Vanredno jasna slika govori življe od svakog opisa o romantičnom čaru toga planinskog raja.

2. Boka Kotorska. Foto: Ljudevit Griesbach. Romantični fjordovi Boke Kotorske tako su znamenito i rijetko prirodno čudo, da putnici iz dalekih strana svijeta dolaze, da se naraje pogleda na njihovu čarobnu divotu. Neki ih poređuju sa čuvenim škandinavskim zalivima među strmim brdinama, a drugi tvrde, da ih Boka Kotorska i natkriljuje, jer je ovdje Priroda na razmjerne malom prostoru iz svoje zlatne posude izasula sve bogatstvo svojih čara i divotnih bisera.

Naša vanredno uspjela slika, snimljena sa okuka, što iz Kotora vode na Lovćen i Cetinje, jasno nam predočuje sam Kotorski zaliv, koji je između 4 zatona najljepši i najimpozantniji. Na njegovu se kraju bijeli grad Kotor, do kojega se s jedne strane od Perasta pružaju gole i kršovite gore s oštrim šiljcima i hraptivim klisurama, a s druge goli krš s podnožjem, koje je zasadeno maslinom, čempresom i vinovom lozom. I pod stancem kamenom s jedne kao pod krševitim brdima s druge strane posuto je tjesno primorje dugim nizom lijepih kuća i dvorova sve do Kotora, a kuće su okružene zelenim vrtom i sadom. U pozadini na lijevo diže se nebu pod oblake vrletni Orjen (1895 m), kojemu se na sjevernoj strani usred ljeta bijeli snijeg. Tu je na okupu toliko obilje boja i šara, da se riječima ne da izreći. Naša slika i sama kao da govori: Dodi, vidi i — divi se!

Sadržaj. J. Pasarić: Dr. I. Krajač (str. 1.). — P-ć: Na Mount Everestu. Predavanje Capt. Fincha (str. 11.). — Dr. Ivan Krajač: Rab i zimski sport (str. 20.). — Društvene vijesti: Hrvatsko Planinarsko Društvo (Pristup i članarina. Pogodnosti članova. Kuće i skloništa HPD-a (str. 25.). — »Noć na Velebitu« (str. 26.). — Braći planinari — suradnicima »Hrvatskog Planinara« (str. 27.). — Naše slike (na prilozima): 1. Pogled na Rožanske Kukove; 2. Boka Kotorska (str. 28.).

»Hrvatski Planinar« izlazi 10 puta na godinu; pretplata stoji godišnje D 50 (za đake i naučnike D 40); za inozemstvo D 70. — Preplatu, reklamacije, rukopise i fotografije prima HPD središnjica u Zagrebu, Dolac 1.

Odgovorni urednik: prof. Josip Pasarić, Ulica kraljice Marije 20. — Izdavač »Hrvatsko Planinarsko Društvo« u Zagrebu. — Tiskar »Tipografije« d. d., Zagreb, Preradovićev trg 9. — Za tiskaru odgovara I. Ivanković, Zagreb, Selska c. 39.